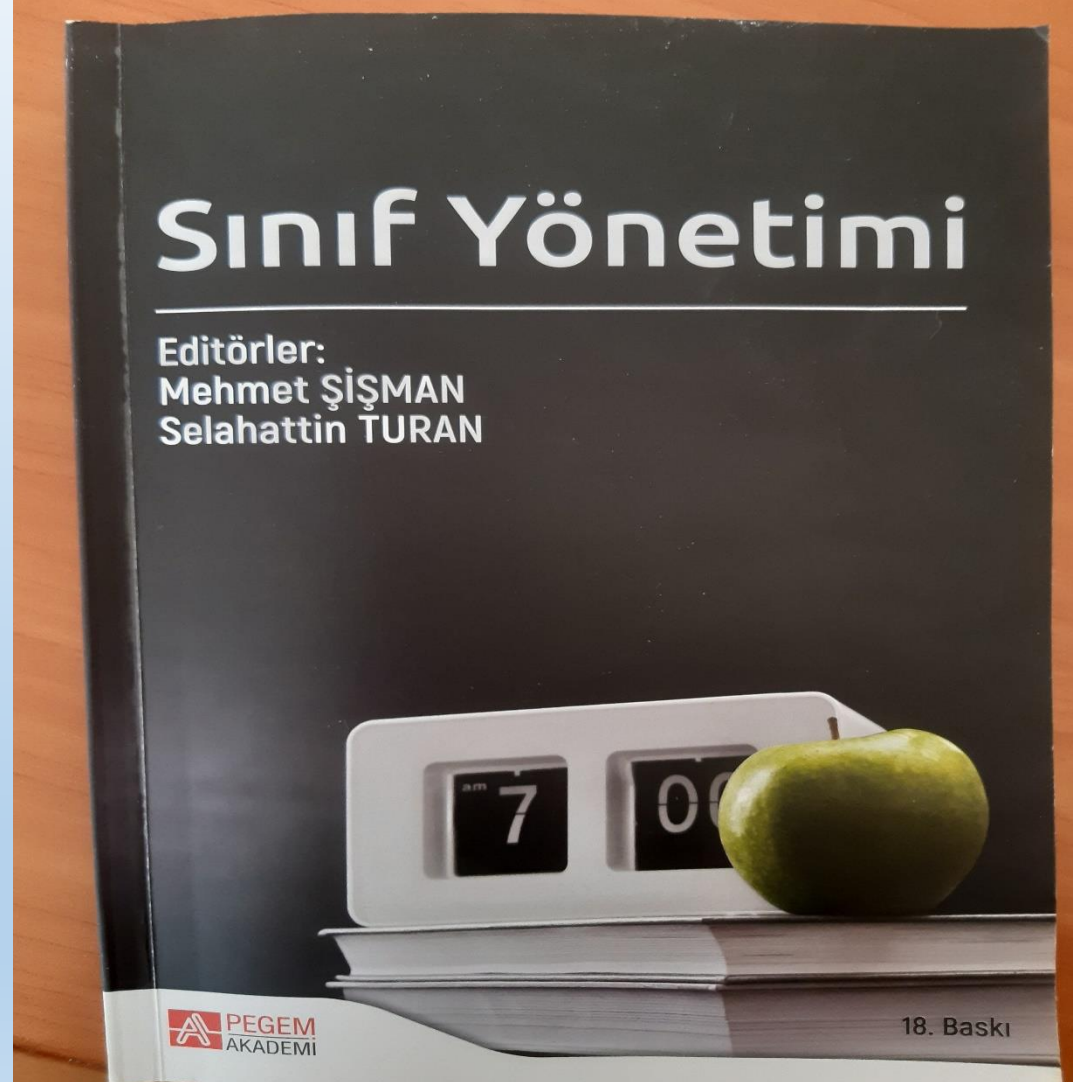

SINIF YÖNETİMİ

Ders Kitabı: Şişman, Mehmet & Turan, Selahattin (Eds). (2022). *Sınıf Yönetimi*. Pegem Akademi, Ankara.

Dersin Amacı:

Bu derste öğretmen adaylarının etkili sınıf yönetimine ilişkin temel bilgi ve becerilere sahip olması amaçlanmaktadır.

Ayrıca kuramsal ve uygulamalar açısından sınıf yönetimi incelenerek; öğretmen adaylarının öğrenci gereksinmelerini karşılayacak bir sınıf çevresinin yönetilmesi ve sürdürülmesine ve olumlu öğrenci davranışlarının devamlı hale getirilmesine ilişkin bir bakış kazanmaları hedeflenmektedir.

DERS İÇERİĞİ

1. Sınıf Yönetiminin Temelleri
2. Sınıf Yönetimi ve Disiplin Modelleri
3. Sosyal Bir Sistem Olarak Sınıf
4. Öğrenme Ortamlarının Fiziksel Düzeni
5. Sınıfta Disiplin ve Öğrenci Davranışının Yönetimi
6. Sınıf Kurallarının Oluşturulması
7. Sınıfta Öğrencilerin Motivasyonu
8. Sınıfta İletişim Süreci
9. Sınıfta Öğrenme Zamanının Yönetimi
10. Sınıfta Öğrenme-Öğretme Sürecinin Yönetimi
11. Sınıfta Sorunlu ve Özel Öğrencilerin Yönetimi
12. Öğretmen-Veli Görüşmelerinin Yönetimi
13. Sınıfta Bir Lider Olarak Öğretmen

SINIF YÖNETİMİNİN TEMELLERİ

Kaynak: Turan, S. (2022). Sınıf Yönetiminin Temelleri. Mehmet Şişman & Selahattin Turan (Eds). *Sınıf Yönetimi*, Pegem Akademi, Ankara, 2-20.

1. Eğitim

Bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı olarak istendik değişme oluşturma sürecidir.

- ✓ Bireylerin kendi yaşantısında gerçekleşmesi,
- ✓ İstendik olması,
- ✓ Kalıcı olması
- ✓ Davranışın değişmesi.

3. Öğretim

Öğretim, öğrenmeyi oluşturmak üzere bilgi ve çevrenin düzenlenmesidir.

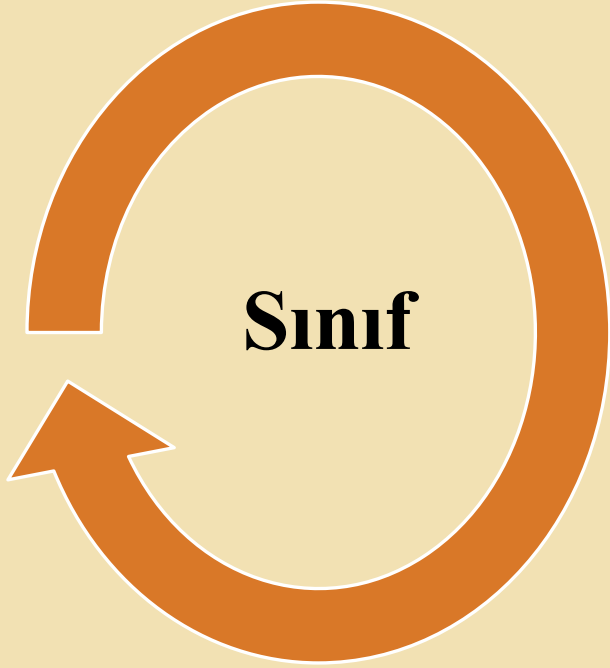
Öğrenmenin belli bir amaç doğrultusunda başlatılması, yönlendirilmesi, kolaylaştırılması ve gerçekleştirilmesi sürecidir.

2. Öğrenme

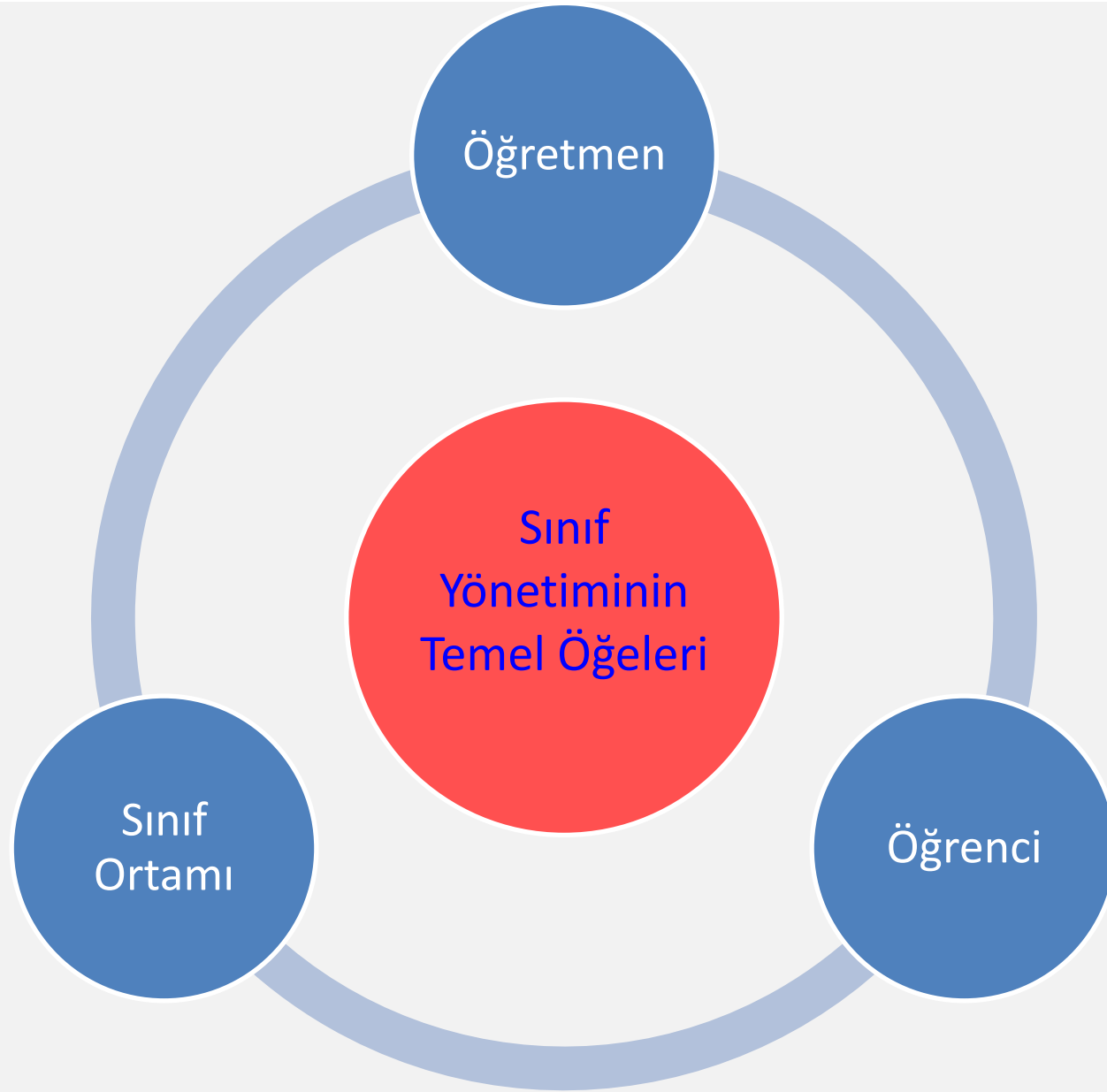
Öğrenme, yaşantı ürünü ve nispeten kalıcı izli davranış değişikliğidir.

Öğrenme, bireyde kalıttan bağımsız olarak değişiklik oluşmasıdır.

Öğrenme, belli bir yaş döneminde yapıp bitirilen, belli bir sürede sonuçlanan bir olay değildir. Öğrenme sürekli.

- ✓Öğretmen ve öğrencilerin zamanlarının büyük bir kısmını geçirdikleri, bir yaşama ve öğrenme alanıdır.
- ✓Öğrencilerin birlikte oldukları, bireysel ya da grupla öğrenme yaşantılarının gerçekleştiği bir yaşama ve öğrenme yeridir.
- ✓Okul sisteminin bir alt sistemidir.
- ✓Öğrencilerin ortak bazı amaçları gerçekleştirmek için faaliyette bulundukları ortamdır (Turan, 2022).

Sınıf Yönetimi

Sınıf sınırlarının belirlenmesi zor olmasına rağmen bütün öğrencilerin sınıfın ne olduğuna dair ortak bir bakış açıları vardır. Bu açıdan sınıf yönetimi anlamı ortak hale getirme ve bir anlam oluşturma sürecidir.

Sınıf yönetimi, öğrencilerin öğrenme ve iletişim becerilerinin iyileştirilmesi ile ilgilidir.

Sınıf yönetimi, sınıf içi etkinlikleri öğrenme odaklı olarak etkili bir biçimde düzenleyip sürdürme ve öğrenci davranışlarına rehberlik etme sürecidir.

Sınıf yönetimi, sınıfta pozitif bir öğrenme iklimi oluşturma, öğrencilerin kendilerini özgürce ifade edebilmelerine ve potansiyellerini ortaya koyabilmelerine fırsat sağlama sürecidir.

Sınıf yönetiminin temel amacı; sınıf içi öğrenmelerin iyileştirilmesi ve öğrenci yaşantılarının keyifli hale getirilmesidir.

Sınıf yönetiminin temelini iletişim ve etkili zaman yönetimi oluşturur.

(Turan, 2022)

- ❖ **Geleneksel olarak sınıf yönetiminden,** öğretmenin sınıfı kontrol etmesi ve sınıfta disiplini sağlamaı anlaşılr.
- ❖ Geleneksel olarak sınıf yönetimi, öğretmenin sınıf üzerinde egemenlik kurması olarak görölmektedir. Böyle bir yaklaşımda öğretmenin en büyük kaygısı, sınıf üzerindeki kontrolü kaybetmektir.
- ❖ İnsan ilişkileri merkezli yaklaşımlar da ise insan merkeze alınarak grup içi kontrol anlayışı öne çıkarılmıştır (Turan, 2022).

❖ Okullarda insan davranışı üzerine çalışanlar, insan doğasına ilişkin varsayımları iki boyutta toplamıştır(Turan,2022).

1. X teorisi :

- X teorisi; öğrencinin doğasına ilişkin kötümser bakış açısını yansıtmakta olup daha çok dıştan kontrol üzerinde yoğunlaşır.

2. Y teorisi:

- Y teorisi öğrencinin doğasına ilişkin iyimser bakış açısını yansıtmakta olup içsel kontrol mekanizmalarına önem verir.
- Y teorisine göre öğretmene düşen, öğrenciyi kontrol etmekten çok kendi kendini kontrol etmesini öğrenmesini sağlamak; kendi kendine öğrenmeye ilişkin engelleri ortadan kaldırmak, öğrenmeye uygun koşullar hazırlamaktır.

❖ Olumlu bir sınıf ve öğrenme ikliminin oluşturulmasında rol oynayan bazı değişkenler(Turan, 2022).

Öğretmen yeterlilikleri

01

02

Öğrencilerin akademik başarısı

Öğretmen ve öğrencilerin geçmiş yaşantıları

03

04

Sosyal çevre

Aile ortamı

05

06

Eğitim politikaları

Eğitim programları

07

08

Öğrenme-öğretme sürecinde
kullanılan yöntem ve teknikler

Öğrenci ve öğretmenlerin güdü, istek
düzeyleri

09

Başarılı- etkili bir sınıf yönetimi uygulamalarında öğretmen(Turan, 2022);

01

Kendisini tanır.

02

İyi bir iletişimci ve insan uzmanıdır.

03

Bir insan olarak öğrencilerini tanıyarak işe başlar.

04

Temel insani ve iletişim becerilerine sahiptir.

Her çocuğun veya öğrencinin kendine özgü biricik olduğunun farkındadır.

05

Sınıf içi dinamik ve etkileşimin ne kadar karmaşık olduğunu bilir.

06

Sınıf yönetimi stratejilerini sürekli gözden geçirir, her zaman öğrenci talep ve beklentilerini sınıf yönetimi stratejilerinin merkezine koyar.

07

İyi bir insan ve rol modelidir.

08

İçinde yaşadığı topluma yön veren siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel değişkenleri çözümleyebilen entelektüel bir kişilik örüntüsüne sahiptir.

09

Okul ve Sınıf Yönetiminin Teorik Temelleri

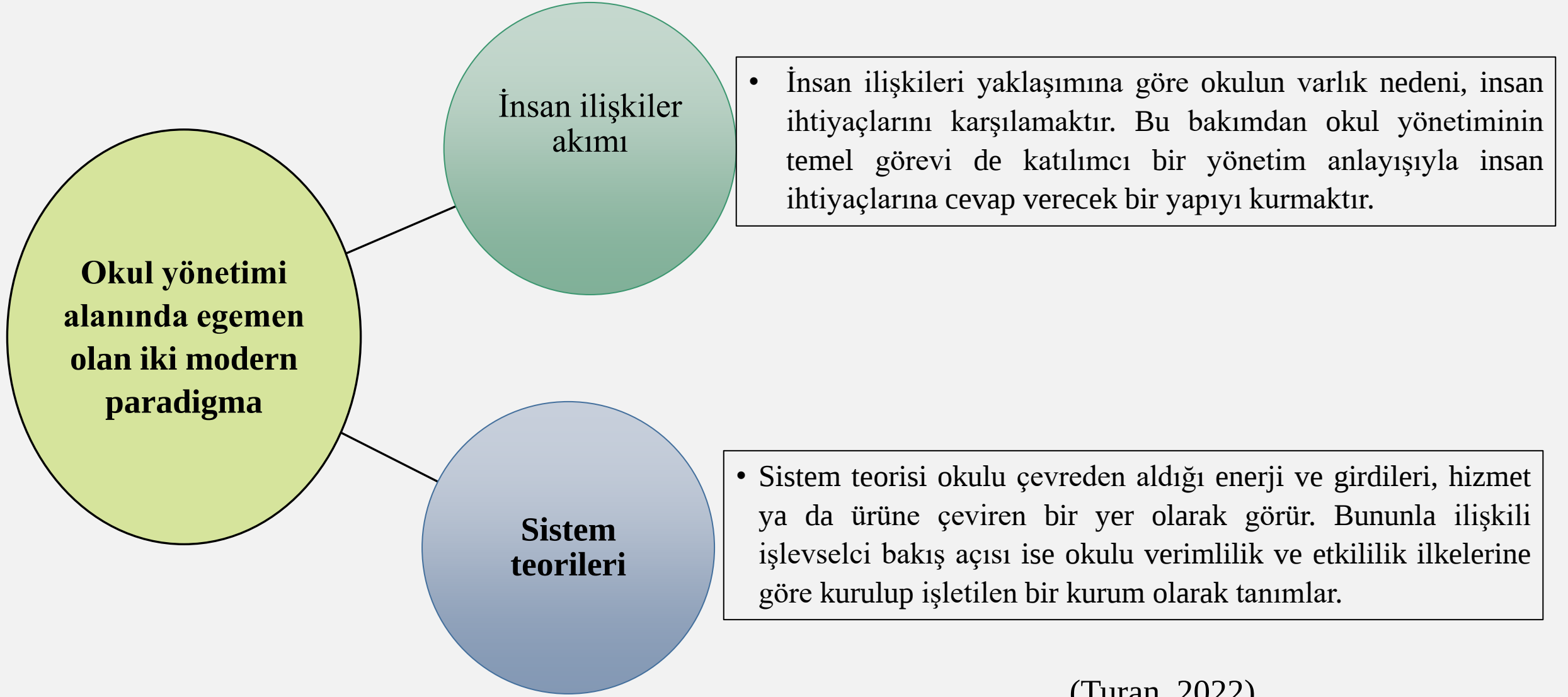
- ✓ Sınıf yönetimi, okulun içinde yer aldığı bağlamla ve okul yönetimiyle de ilişkilidir.
- ✓ Bireyin sosyalleşmesinde rol oynayan aile, okul, arkadaş grupları ve kitle iletişim araçlarıyla bireyin içinde bulunduğu koşullar, onun sınıf içi ve sınıf dışı davranışlarını etkiler(Turan, 2022).

- ❖Okul, herkes için bir yaşama ve öğrenme yeri olup eğitim etkinliklerinin merkezinde insan vardır.
- ❖Dünyaya ilişkin sahip olduğumuz bakış açısı ve kendimizi içinde bulduğumuz bağlam, insana ilişkin bakış açılarımızı ve bu bağlamda sınıf yönetimine ilişkin uygulamalarımızı da belirlemektedir(Turan, 2022).
- ❖Öğretmenlik, insanı anlama sanatıdır.

Okul Yönetimine ilişkin Bakış Açıları

- ❖ Sınıf, açık bir sosyal sistem olan okulun alt sistemidir.
- ❖ Okul yönetiminde egemen olan anlayış ve uygulamalar, sınıf yönetimine de yansır.
- ❖ Okulun temel görevi öğrencilerin öğrenme heyecanlarının korunması ve sürdürülmesidir(Turan, 2022).

- ❖Okul yönetimine ilişkin geliştirilen teori ve modelleri **modern ve post-modern** olmak üzere temelde iki başlık altında toplamak mümkündür.
- ❖Modern bakış açılarının bazıları, okul ve eğitimin temel görevini istikrarı sağlama ve sürdürme olarak tanımlarken bir kısmı da sosyal değişimin merkezi ve aracı olarak görmektedir(Turan, 2022).

(Turan, 2022)

❖ **Yorumsamacı değerler dizisi açısından;**

- ✓ **Okul** içinde yaşayan insanların inşa ettiği ve anlamlandığı bir yaşama alanıdır.
- ✓ Sınıf, sınıf toplumunu oluşturan öğrenciler ve öğretmenler tarafından üretilmiş ve anlamlandırılmış bir yerdir.
- ✓ Okul bir anlam inşa etme sürecidir. Anlamı ortak hale getirme, diyalog ve iletişim okulun ve sınıfın temelini oluşturur.
- ✓ Öğrencilerin anlam ve gönül dünyalarını anlama ve çözümlemenin okulda yaşamın niteliğini artıracığı varsayılmaktadır(Turan, 2022).

❖ **Eleştirel teori açısından okulun temel görevi;**

- ✓ Bireylere eleştirel bir bilinç ve bakış açısı kazandırarak çift yönlü diyalogun kurulmasını, sürdürülmesini ve toplumun dönüştürülmesini sağlamaktır.
- ✓ Bu yaklaşıma göre okulun temel işlevi öğrencinin kendini tanıması, ifade etmesi ve özgürleşmesine katkı vermek, rehberlik etmektir. Okul çocuğa, gerekli bilginin öğretildiği, uygulandığı «**eleştirel bilincin**» kazandırıldığı yerdir(Turan, 2022).

- ❖ **Postmodernizm** yukarıda yer verilen teorilerin hepsini modernist kabul eder.
- ❖ Okul ve sınıfı rasyonel açıdan ele alıp irdeleyen her türlü bakış açısını reddeder.
- ❖ Modern okul ve insanın bir çıkmazda olduğunu ileri sürer.
- ❖ Bu yaklaşıma göre, okullar ve sınıflar, çoklu anlam ve kimliklerin sürekli yeniden inşa edildiği, sosyal sorumlulukların kazandırıldığı belirsizlik arenalarıdır.
- ❖ Bu bakış açısına göre, okulda çoklu anlamların ve alternatif yorumların araştırılması gerekir (Turan, 2022).

İnsana İlişkin Bakış Açıları ve Sınıf Yönetimi

- ❖Yönetimle ilgili bütün teoriler, insan doğasına ilişkin bazı varsayımlar üzerine kurulmuştur.
- ❖Öğretmen insana ilişkin farklı bakış açılarını analiz edebilmeli ve bunları çalıştığı okul ve sınıf bağlamına göre yorumlayabilmelidir.
- ❖Her öğretmen, insana ve insan davranışına ilişkin kendine özgü bir bakış açısı geliştirebilmelidir(Turan, 2022).
- ❖**Mesleki tutku ve insan sevgisi, sınıf yönetiminin iki temel bileşenidir.**

Humanist Açıdan İnsan

- ✓ İnsan çıkarı ve onuru her şeyin üstünde tutulmalıdır. İnsanın onurunu kıracak her türlü eylem ve söylemden kaçınmak gerekir.
- ✓ Her şeyin merkezinde insan vardır.
- ✓ İnsan, eşsiz ve üstün bir varlıktır.
- ✓ İnsan, kendi kararlarını verebilme, sorumluluk alma yetisine sahiptir. İnsan, irade ve tercih yapma özgürlüğüne sahip olmalıdır.
- ✓ Her insan, doğuştan iyidir, bağımsız yaşam ve yaşamını sürdürme arzusu vardır.
- ✓ Öğretmen, olumlu bir çevre ve ortam hazırlarsa, öğrenciler kendi potansiyellerini ortaya çıkarabilir. İnsanların, başkalarının rehberliğine ihtiyacı yoktur.
- ✓ Okul ve sınıf yönetiminin amacı, öğrencilerin sosyal ve akademik gelişmelerini sağlayacak olumlu bir sınıf atmosferi oluşturmaktır.
- ✓ Öğretmenin asli görevi, öğrencinin kendini tanımasına, yeni şeyleri keşfetmesine yardımcı olmaktır(Turan, 2022).

Davranışçı Açıdan İnsan

- ✓ İnsan ne iyi ne de kötü olarak dünyaya gelmektedir. İnsan doğasına ilişkin önceden bir varsayım geliştirmek mümkün değildir.
- ✓ İnsan, içinde yaşadığı çevrenin ürünüdür.
- ✓ Her okul ve sınıf bir gözlem yeridir; iyi bir okul müdürü ve öğretmen aynı zamanda iyi bir gözlemcidir.
- ❖ Eğitimde disiplin uygulamalarında egemen olan bakış açısı bu görüşe dayanır. Bu bakış açısı öğrencinin davranışlarının kontrol edilmesiyle her şeyin yola gireceğine inanır(Turan, 2022).

Psikanalitik Açıdan İnsan

- ✓ İnsan davranışları iç etmenler ve çatışmalar tarafından şekillendirilir.
- ✓ Çocuk, kendisi ve başkaları hakkında sağlıklı algı geliştirebilir.
- ✓ Çocuğu anlayabilmek için onun geçmiş yaşantılarının göz önüne alınması gerekir.
- ✓ Aile çocuğun kendini keşfetmesinde ve sosyalleşmesinde birinci derecede rol oynar. Aile eğitimiyle çocuğun eğitimi birbirinden ayrı düşünülemez.
- ✓ Okulun temel görevi, çocuklara akademik konuları öğretmek olup, çocuğun başarısıyla geçmiş aile yaşantısı arasında doğrudan bir ilişki olduğu unutulmamalıdır.
- ✓ İyi okul müdürü ve öğretmen iyi bir psikiyatrdir. Öğrenci davranış veya sorunlarına ilişkin derinlemesine çözümler yapmak önemlidir.
- ✓ Bütün sorunların temelinde veya derininde bir iletişim sorunu vardır.
- ✓ Çocuğun doğduğu çevre ve çocukluk yaşantıları, yaşama ilişkin algıları öğrenme sürecini etkilemektedir. İyi bir öğretmen çocuğun iç dünyasına ve bu dünyada meydana gelen çatışma ve iniş çıkışları analiz etmek zorundadır(Turan, 2022).

Etkileşimci Açıda İnsan

- ✓ İnsanlar, içinde yaşadıkları dünyayı anlamlandırmakta olup söz konusu anlam, zaman içinde ortaya çıkmakta ve bağlam tarafından şekillendirilmektedir.
- ✓ İnsan yaşamı ve anlamı, sürekli bir oluşum halindedir.
- ✓ 'Birey' diye bir şey yoktur, insan sürekli başkalarıyla iletişim ve etkileşim halindedir.
- ✓ Sosyal yaşamdaki etkileşimlerin belirlenmesinde, toplumsal süreçler rol oynar.
- ✓ Sosyal dünyayı anlamak, ancak onun etkileşim gücünü anlamakla mümkündür. Öğretmen, öğrencinin bağlantıları ve etkileşim içinde olduğu farklı grup ve değişkenleri dikkate almak zorundadır.
- ✓ Sınıf içi öğrenmelerin esasını yaşamdaki bağlantıları görmek oluşturmaktadır.
- ✓ Okul ve sınıf yönetiminin esasını iletişim oluşturur. İyi bir öğretmen, aynı zamanda, iyi bir iletişimcidir(Turan, 2022).

- ✓ **Bu yaklaşım:**
- ✓ İnsan kişiliğinin oluşmasında *düşüncelerin, duyguların, beklenti ve değerlerin* etkili olduğunu ve insan davranışlarının söz konusu etmenler tarafından şekillendirildiğini ileri sürer.
- ✓ **"Nasıl biliriz? Nasıl anlarız? Nasıl düşünüyoruz?"** sorularına cevap arar.
- ✓ İnsanın bilgiyi işleme sürecini ön plana çıkarır, algıladığımız dünyada veya dünyayı algılayışımızda beynin rolü üzerinde durur.
- ✓ Daha sonraları bireyin problem çözmeyi öğrenme süreci, öğrenme sürecinde öğrencilerin veya öğrenenin yetenek ve kapasitesi, öğrenme stilleri ile özellikleri üzerine yoğunlaşmıştır.
- ✓ Eğitim ve sınıf yönetimi açısından bilişsel yaklaşım, daha çok öğrencinin bilişsel dünyasının ve bu bağlamda düşünce ile duygularının, sosyal dünyayı nasıl şekillendirdiği konularına yönelme gereği üzerinde durur.
- ✓ Öğretmen, farklı bilişsel bakış açılarını, modellerini, materyallerini iyi bilmeli, sınıf içi öğrenmeleri buna göre yapılandırmalıdır(Turan, 2022).

❖ Sınıf yönetimine yönelik yaklaşımları pratikte iki başlık altında toplamak mümkündür:

1. **Önleyici sınıf yönetimi yaklaşımı:**
2. **Destekleyici sınıf yönetimi yaklaşımı:**

Etkin bir eğitim ve öğretim ortamı için;

- ✓ Pozitif bir sınıf atmosferi oluşturulmalı,
- ✓ Öğrenciler sınıfta bulunmaktan zevk duymalı, keyif almalı ve öğrenme heyecanını hiçbir zaman kaybetmemeli,
- ✓ Bütün okul paydaşlarının etkili iletişim becerilerine sahip olmalı,
- ✓ Her bir öğretmen görevini icra ettiği ortam ve bağlama göre durumsal stratejiler geliştirmeli,
- ✓ Her bir öğrencinin biricik ve kendine özgü olduğu ilkesi öğretmen tarafından benimsenmeli,
- ✓ Öğrencilere saygı ile yaklaşılmalı, sınıfa giren her öğrenci selamlanmalı, okul dışında da mümkün olduğu kadar öğrencilere kişisel ilgi gösterilmeli,
- ✓ Okul ve sınıf içinde hiçbir zaman öğrencilerin cesareti kırılmamalı(Turan, 2022).

Etkin bir eğitim ve öğretim ortamı için;

- ✓ Bütün öğrencilere karşı eşit mesafede olunmalı, işlem ve ilişkilerde ise adil olunmalı,
- ✓ Öğrenciler sıralamak, yaftalamak gibi insani olamayan davranışlardan kaçınılmalı,
- ✓ Sınıf içi ilke ve kuralların ortaklaşa belirlenmeli,
- ✓ Öğretmen, destekleyici bir sınıf yönetimi anlayışına sahip olmalı,
- ✓ Sınıf içi disiplini bozan davranışlara ayrılan zamana dikkat edilmeli, davranışın düzeltilmesine harcanacak zamanın öğretime harcanması gerektiği unutulmamalı,
- ✓ Öğrenci davranışlarına müdahale ederken, saygı sınırları aşılmamalı, öğretmen, sözlü ve sözlü olmayan iletişim becerilerini kullanabilmeli,
- ✓ Öğretmen, öğrencilere sınıf içi kurallara uyulması konusunda hatırlatmalarda bulunmalı, davranışları yönlendirme becerisine sahip olmalı,
- ✓ Öğretmen, sınıfta güç gösterisine girmemeye özen göstermeli, öğrencinin davranışlarına vurgu yapmalı, kişiliğini rencide edici eleştirilerden kaçınmalıdır (Turan, 2022).

Kaynak: Turan, S. (2022). Sınıf Yönetiminin Temelleri. Mehmet Şişman & Selahattin Turan (Eds). Sınıf Yönetimi, Pegem Akademi, Ankara, 2-20.

SINIF YÖNETİMİ VE DİSİPLİN MODELLERİ

Kaynak: Şişman, M. (2022). Sınıf Yönetimi ve Disiplin Modelleri.
Mehmet Şişman & Selahattin Turan (Eds). *Sınıf Yönetimi*, Pegem
Akademi, Ankara, 21-44.

❖ Bu derste genel olarak psikolojiden yararlanılarak geliştirilen sınıf yönetimi ve sınıfta disiplini sağlama konusunda geliştirilen bazı modeller ele alınmıştır:

- ✓ Dreikurs Modeli,
- ✓ Glasser Modeli,
- ✓ Kounin Modeli,
- ✓ Skinner Modeli,
- ✓ Canter Modeli,
- ✓ Ginnot Modeli,
- ✓ Jones Modeli,
- ✓ Redl & Wattenberg Modeli,
- ✓ Gordon Modeli

Rudolf Dreikurs Modeli (Sosyal Disiplin Modeli)

- ❖ «*Öğrenci tercih modeli, rasyonel sonuçlar modeli*» olarak da bilinir.
- ❖ Bu model, bütün insanlarda ortak temel ihtiyacın, *bir gruba ait olma ve kabul edilme gereksinimi* olduğundan hareketle oluşturulmuştur (Şişman, 2022).

Rudolf Dreikurs Modeli (Sosyal Disiplin Modeli)

❖ Modele göre bütün insan davranışları amaçlı olup söz konusu amaçlar, davranış içinde ortaya çıkar. Modelde üzerinde durulan dört temel amaç; «**dikkat, güç, intikam ve kaçınma**» dır.

- Öğrencide dikkat ihtiyacı karşılanmazsa güç arayacaktır.
- Bunu elde edemeyince, intikam arayacaktır.
- Bunu da sağlayamayınca iletişim kurmaktan kaçınacak, böylece cesaretini bütünüyle kaybetmiş olacaktır(Şişman, 2022).

❖ Modele göre,

- ✓ Sınıfta istenmeyen öğrenci davranışlarının %90'ı **dikkatle** ilgilidir.
- ✓ Disiplin bir cezalandırma değil, öğrencilere kendi sınırlarını koymayı öğretmektir.
- ✓ Demokratik öğretmenler, rehberlik ve liderlik üzerinde yoğunlaşır, sınıf kurallarını öğrencilerle birlikte belirler.
- ✓ Öğrencilerin davranışları gruba ait olma duygusu tarafından şekillendirilir
- ✓ İstenmeyen davranışların ortaya çıkmaması için öğretmenlere düşen görev, istenmeyen davranışları belirlemek ve öğrencileri bu konuda yönlendirmektir (Şişman, 2022).

Dreikurs'a göre öğretmen tipleri

Otoriter Öğretmen

- Sınıfı kontrol etmek için isteklerini öğrencilere kabul ettirmeye çalışır.
- Öğrencileri, içsel motivasyonu sağlama yerine dışsal baskılarla motive eder.

Aşırı Hoşgörülü Öğretmen

- Sınıfı kontrol etmede çok fazla zorlukla karşılaşır.
- Aşırı hoşgörüyeye dayalı sınıf ortamı, gerçek toplumsal yaşamda uyulması gereken kuralların öğrenilmesini engeller. Öğrenciler, öz-disiplin gerektiren davranışları öğrenmede zorlanırlar.

Demokratik Öğretmen

- Demokratik öğretmenler ne çok otoriter ne de fazla hoşgörülüdür.
- Sınıfta kuralların oluşturulmasına rehberlik ederler.
- Öğrencilere söz hakkı tanırırlar. Öğrenciler, ihtiyaçlarını karşılamak için davranış biçimlerini seçmede özgürdür.
- Disiplin sağlama, öğrencilerin kendilerine uygun davranışı seçmelerine fırsat veren içsel denetimin nasıl sağlanacağını öğretmesini içerir.

(Şişman, 2022).

Dreikurs'a göre demokratik bir sınıfın özellikleri

Düzenli bir sınıf ortamı vardır.

Sınıfta sınırlar belirlenmiştir.

Öğretmen kendine güvenir ve diğerlerine saygı duyar.

Sınıf kuralları ortaklaşa belirlenir.

Liderlik yapılır.

İşbirliği özendirilir, zarar veren rekabetten kaçınılır.

Gruba ait olma duygusu geliştirilir. Araştırma, keşfetme ve uygun davranışın seçilmesi için sorumluluk almada özgür bir atmosfer yaratılır.

(Şişman, 2022)

Dreikurs'a göre başarılı bir disiplin sağlamada öğretmenlerden beklenen başlıca davranışlar(Şişman, 2022) ;

- ✓ Öğrencilerden beklenen davranışlar için anlaşılır yönergeler vermeli,
- ✓ Her bireyle güven ve saygıya dayalı ilişkiler kurmalı,
- ✓ Geleneksel cezalandırmalar yerine mantıklı çözümler kullanmalı,
- ✓ Çözümler, davranışla doğrudan ilişkili olmalı ve öğrenciler tarafından anlaşılmalı,
- ✓ Her davranış, olayın kendi bağlamında değerlendirilmeli,
- ✓ Öğrencilere kendi davranışları ve öğrenmeleri konusunda sorumluluk duygusu kazandırılmalı,
- ✓ Öğrencilere karşı sosyal yönden eşit davranılmalı,
- ✓ Sabır ve merhameti birleştirmeli, saygılı davranmalı,
- ✓ Sınırları işin başında koymalı,
- ✓ Ne kastettiğini açıkça belirtmeli, taleplerini basit ifade etmeli ve öğrencilerin sorumluluk aldığından emin olmalı,
- ✓ Hataların, düzeltilebilir, affedilebilir ve unutulur olduğunu belirtmeli,

William Glasser Modeli (Gerçeklik Terapisi Teorisi)

- ❖ «**Katılımcı model, kontrol ve tercih teorisi, problem çözme modeli**» olarak da adlandırılır.
- ❖ Eğitimin kalitesi üzerinde durulur; öğrencilerin kapasitelerini tam olarak kullanmadıklarına dikkat çekilir.
- ❖ Disiplin sağlama konusunda daha çok **öğretmenle** ilgili boyut vurgulanır. Öğretmenlerin geleneksel öğretim yöntemlerini değiştirmelerinin pek çok sorunu çözeceği ileri sürülür.
- ❖ Bu modele göre, önce öğrenciye davranışıyla ilgili problem tanımlanmalı, bunu değiştirmek için öğrencinin kendi sorumluluğuna dayalı stratejiler geliştirilmelidir(Şişman, 2022).

William Glasser Modeli (Gerçeklik Terapisi Teorisi)

- ❖ Glasser'a göre bütün insanların psikolojik denge için, «*sevgi, kontrol, özerklik ve eğlenme*» olmak üzere dört temel ihtiyacı vardır.
- ❖ Öğretmen, öğrencilerin, *yaşamını sürdürme, ait olma, güç elde etme, özerklik ve eğlenme* gibi gereksinimlerini anlamaya ve bu ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmalıdır.
- ❖ Glasser, küçük öğrenme grupları oluşturularak (dört kişiden oluşan) sınıfların daha iyi duruma getirileceğini belirtir. Bu sayede;
 - Bütün öğrencilerde ait olma duygusunun gelişeceği,
 - Motivasyonun artacağı,
 - Güçlü öğrencilerin, güç elde etme ve arkadaşlık ihtiyaçlarını zayıf öğrencilere yardım ederek giderecekleri,
 - Öğrenciler, öğretmene bağımlı olmadıkları için kendilerini özgür hissedecekleri öngörülmektedir (Şişman, 2022).

Glasser'in Disiplin Konusundaki Görüşleri

Glasser'in disiplin konusunda bazı düşünceleri(Şişman, 2022).

1. Bütün davranışlar, bireyin ihtiyaçlarını karşılamak için kendini kontrol etmesinden doğar.
2. Her zaman birey, kendine en çok doyum sağlayan davranışı seçer.
3. Ait olma, güç elde etme, özgür olma, eğlenme gibi doğuştan gelen ihtiyaçlar vardır.
4. Bu ihtiyaçlar karşılanınca haz duyulur, karşılanmayınca hayal kırıklığı yaşanır.
5. İyi disipline sahip okullar, çok az sayıda hayal kırıklığına uğramış öğrenci ve öğretmenlerin olduğu yerlerdir.
6. Sınıfın onayladığı disiplin programları yapılmalıdır.
7. Öğrenciler, öğrenme sürecinin içinde, güce sahip ve özgür olduklarını hissetmeli, eğlenerek öğrenmelidir.

William Glasser Modeli (Gerçeklik Terapisi Teorisi)

➤ Sınıf ortamında iyi bir disiplinin sağlanabilmesi için öğretmenin yapması gerekenler (Şişman, 2022):

1. Öğrencilere sorumluluk vermek,
2) Kuralları öğrencilerle birlikte belirlemek,
3) Mazeret kabul etmemek,
4) Değerleri netleştirmek,
5) Uygun alternatifler önermek,
6) Mantıklı seçimler sunmak,
7) Sabırlı ve metanetli olmak,
8) Toplantılar yapmak (sosyal problemleri çözmeye dayalı toplantılar, eğitim amaçlı toplantılar ve ucu açık toplantılar)

Jacob S. Kounin Modeli (Dalga Etkisi)

❖ Modelde, öğrencinin istenmeyen davranışının öğretmen tarafından düzeltilmesinin, **dalga etkisiyle** diğer öğrenciler üzerinde de etkili olacağı, söz konusu davranışı göstermekten onları vazgeçireceği ileri sürülmektedir.

❖ Öğretmen;

- ilkeli ve kararlı hareket etmeli,
- sınıfta monotonluğu ortadan kaldıracak çeşit etkinliklere ve yöntemlere yer vermeli,
- cezanın, istenmeyen davranışı önlemede etkili olmadığını, öğrencilerin öğretmeni sevdiklerinde ve ona saygı duyduklarında daha olumlu davranışlar göstereceklerini dikkate almalı (Şişman, 2022).

Jacob S. Kounin Modeli (Dalga Etkisi)

Kounin'in sınıfta etkili bir disiplinin sağlanmasına ilişkin görüşleri(Şişman, 2022):

- ✓ Öğretmen, bir öğrencinin uygunsuz davranışını düzelttiğinde, genellikle yakınındaki öğrenciler de bundan etkilenir.
- ✓ Öğretmen, sınıfın her bir noktasında neler olduğunu bilmelidir.
- ✓ Etkinlikler arası yumuşak geçişleri sağlama yeteneği, etkili grup yönetimi için gereklidir.
- ✓ Öğretmen, öğrenci grubunun dikkatini canlı tutmaya çalışmalı ve her grup üyesini etkinliklerle ilgili olarak sorumlu tutmalıdır.

Jacob S. Kounin Modeli (Dalga Etkisi)

Kounin'in üzerinde durduğu bazı anahtar kavramlar:

- ❖ **Dalga Etkisi:** Bir öğrencinin istenmeyen davranışının öğretmen tarafından düzeltilmesiyle, diğer öğrencilerin de bundan etkilenmesidir.
- ❖ **Şahitlik:** Öğretmenin bütün sınıftan haberdar olmasını ifade eder.
- ❖ **Örtüşme:** İki olaya aynı anda katılabilme yeteneği olarak tanımlanır.
- ❖ **Hareket yönetimi:** Bir etkinlikten öteki etkinliğe geçişteki hareketlilik (Şişman, 2022).

Jacob S. Kounin Modeli (Dalga Etkisi)

Etkili bir disiplinin sağlanabilmesi için öğretmenlerin yapması gerekenler

- ✓ Sınıfta olup bitenleri bilmek ve öğrencilerle iletişim halinde olmak,
- ✓ Aynı anda birden fazla konuyla ilgilenmek,
- ✓ İstenmeyen davranıştan önce uygun hedefi belirlemek,
- ✓ Grubun odağını dikkat ve sorumluluk almaya yönlendirmek,
- ✓ Sıkıcı olmayan öğrenme programları oluşturmak (Kounin, 1977; Şişman, 2022).

Frederic Skinner Modeli (Davranış Değiştirme Modeli)

- ❖ Modelde, öğrenci davranışını değiştirme ve etkilemede daha çok dışsal ödül ve cezaların önemine vurgu yapılır.
- ❖ Sınıf kuralları ve sınıfta öğrenci davranışlarının sonuçlarının öğretmen tarafından öğrenciye açıklanmasının gerekliliği üzerinde durulur.
- ❖ Ödüllendirilen davranışın pekiştirilmiş olacağı, ödüllendirilmeyen davranışın ise söneceği kabul edilmektedir (Şişman, 2022).

Frederic Skinner Modeli (Davranış Değiştirme Modeli)

Skinner'in etkili sınıf yönetimine ilişkin görüşleri

- ✓ Ödölün sistematik kullanımı, öğrenci davranışlarını istenen yönde değiştirebilir.
- ✓ Davranış, pekiştireçle desteklenmedikçe söner.
- ✓ Ceza vererek de davranış zayıflayabilir.
- ✓ Öğrenmenin ilk aşamalarında sabit pekiştireçlerle en iyi sonuçlar elde edilir.
- ✓ Öğrenme, beklenen düzeye geldiğinde aralıklı pekiştireçle bu düzeyde kalması sağlanır.
- ✓ Davranış değişikliği için çeşitli türde pekiştireçler kullanılır.
- ✓ Davranış değişikliği iki temel yolla oluşur:
 - Öğrenciyi gözlemlleme, ödöl verme, davranışın tekrar edilmesi,
 - Öğrenciyi gözlemlleme, görmezden gelme ya da cezalandırma, doğru davranış ödüllendirme, yanlış davranışın azalması(Şişman, 2022).

Frederic Skinner Modeli (Davranış Değiştirme Modeli)

Bu modelde üzerinde durulan pekiştireç türleri (şişman, 2022)

Sosyal Pekiştireç

1

Kelimeler, jestler ve mimiklerden oluşur.

Sözlü: Tamam, evet, aferin, teşekkür ederim, sevdim, harika....

Sözsüz: Gülümseme, göz kırpma, göz teması, dokunmak, yanında yürümek, yanında durmak, el sıkmak.....

Sembol Pekiştireç

2

Öğrencilere yıldız vermek, sayı vermek, defterlerine gülen yüz çizmek, renkli çıkartmalar yapıştırmak... gibi.

Etkinliğe Dayalı Pekiştireç

3

Öğrencilerin okulda yapmaktan keyif aldıkları etkinlikleri kapsar. Küçük çocuklar için en etkili pekiştireçler, öğretmenin yanında oturma, şarkı söyleme iken daha ileri yaş gruplarında oyun oynama, arkadaşı ile birlikte çalışma, ödevlerden muaf tutulma gibi örnekler verilebilir.

Marlene Canter Modeli (Kendine Güvene Dayalı Disiplin)

- ✓ «*Canter ve Jones Modeli, demokratik ve işbirlikçi model, davranışın etkili yönetimi modeli*» olarak da bilinmektedir.
- ✓ Dıştan kontrol yerine, daha çok içsel kontrol ve disipline vurgu yapılmaktadır.
- ✓ Öğretmen, dönem başında sınıf kurallarını yazılı olarak belirlemeli, beklentilerini açıklamalı ve öğrencilere sorumluluk vermelidir.
- ✓ Modelde, «*destekleyici disiplin, sorumlu davranış, olumlu ve güvene dayalı ilişki, cesaretlendirme, ödüllendirme ve model olma*» gibi kavramlar önemlidir.
- ✓ **Öğrencilere özerklik verilerek** sınıfta kontrolün sağlanabileceği vurgulanır.
- ✓ Modelde **destekleyici öğretmen**; olumlu, destekleyici, koruyucu, üretken bir sınıf ve öğrenme ikliminin önkoşulu olarak görülmektedir(Şişman, 2022).

Marlene Canter Modeli (Kendine Güvene Dayalı Disiplin)

Canter'in sınıfta disiplin sağlamaya yönelik görüşleri

- ✓ Öğretmenin, öğrenme amaçlarındaki başarısızlığı, sınıfta disiplini sağlama ve sürdürme başarısızlığı ile eş anlamlıdır.
- ✓ Pek çok öğretmen, disiplin hakkında yanlış varsayımlara sahiptir. Sıkı kontrolün boğucu ve insanlık dışı olduğuna inanır. Aksine **sıkı kontrol, düzgün bir şekilde kullanılırsa insancıl ve özgürleştiricidir.**
- ✓ Öğretmen, bazı temel eğitimsel haklara sahiptir:
 - En uygun öğrenme ortamını oluşturma hakkı,
 - Uygun davranışı bekleme ve isteme hakkı,
 - İhtiyaç duyduğunda yönetici ve velilerden yardım isteme hakkı.
- ✓ Öğrencilerin de bazı hakları vardır:
 - Öğretmenden yardım talep etme hakkı,
 - Nasıl davranacaklarını seçme hakkı
- ✓ İhtiyaçlar, kurallar ve koşullar, olumlu disiplin sağlama yöntemleri kullanılarak belirlenir. Öğretmen, beklentilerini açık bir şekilde iletişim kurarak öğrencilerine iletir (Şişman, 2022).

Marlene Canter Modeli (Kendine Güvene Dayalı Disiplin)

Olumlu disiplin için yapılması gereken davranışlar;

- Beklentileri açıkça belirlemek,
- "Sevdim" ya da "sevmedim" demeye istekli olmak,
- Beklentiler ve duygular konusunda ısrarcı olmak,
- Kararlı bir ses tonu kullanmak,
- Göz teması kurmak,
- Sözlü iletişimi sözsüz iletişimle desteklemek,
- Uygun davranış için talep ve ricalar yerine, ipuçları, sorular ve ben dili kullanmak,
- Öğrencilere karşı olumlu ve kararlı olmak(Şişman, 2022).

Öğretmenlerin disiplin sağlamada dikkat edecekleri bazı hususlar;

- Olumlu cevap verme stillerini kullanmak,
- Anlaşılır sınırlar ve sonuçlar belirlemek,
- Prosedürleri uygulamak,
- Olumlu disiplin planları yapmak ve uygulamak,
- Not almak, hafızaya güvenmemek,
- Öğrencilere yardımcı olmada okul yönetiminden destek istemek(Şişman, 2022).

Marlene Canter Modeli (Kendine Güvene Dayalı Disiplin)

Canter'a göre disiplin sağlama konusunda bazı **yanlış görüşler**(Şişman, 2022);

- İyi öğretmenler, yardıma ihtiyaç duymadan kendi kendilerine disiplin problemlerini çözebilirler.
- Sıkı disiplin, öğrencilerde psikolojik bazı sorunlara neden olur.
- Disiplin problemleri, öğrencilerin isteklerini karşılamaya yönelik etkinlikler sağlandığında azalır.
- Yanlış davranışlar, öğretmenlerden kaynaklanan sebeplerden dolayı oluşur.

Canter'a göre disiplin sağlama konusunda bazı **doğru görüşler**(Şişman, 2022);

- Psikolojik güvenlik için disiplin gereklidir.
- Güvenlik için disiplin gereklidir.
- Etkili öğrenme ortamı için disiplin gereklidir.
- Davranışları kontrol etmede disiplin gereklidir.

Marlene Canter Modeli (Kendine Güvene Dayalı Disiplin)

- ❖ **Öğretmenlerin dikkat etmesi ve sınıf ortamında olumlu disiplin yaratmak için izlemeleri gereken bazı adımlar**
(Canter, 1976; Şişman, 2022).

02

Olumlu cevap verme stillerini kullanmayı alışkanlık haline getirmek

Engelleri fark etmek ve ortadan kaldırmak,

01

Sınırlar koymayı öğrenmek

03

04

Öğrencilerin taleplerini karşılamaya yönelik uygun davranışlarda bulunmayı öğrenmek

Olumlu ve istenen sonuçlar sistemi uygulamak

05

Hiam Ginnot Modeli (Etkili İletişim Odaklı Model)

❖ Bu model, sınıfta disiplini sağlamada öncelikle **öğretmenin öğrenciler için iyi bir davranış ve rol modeli olması gereği** üzerinde durur.

❖ Öğretmen:

- Öğrencileri bütün yönleriyle kabul etmeli,
- Empatik davranmalı ve açık olmalı,
- Öğrencileri rencide edici davranışlardan kaçınmalı,
- Sabırlı olmalı(Şişman, 2022).

Hiam Ginnot Modeli (Etkili İletişim Odaklı Model)

Ginnot'un sınıfta
oluşturulacak disipline
ilişkin görüşleri

- ✓ Disiplin, **yavaş kazanılmış** bir dizi küçük zaferdir.
- ✓ Sınıf disiplinindeki en önemli bileşen, **öğretmenin kendi özdisiplinidir.**
- ✓ Yanlış davranışları düzeltirken **olumlu mesajlar kullanmak** önemlidir.
- ✓ Olumlu mesajlar, öğrencinin **kişiliğini değil durumu** hedef alır.
- ✓ Öğrencilerden görmek istediği davranışı **kendi göstermelidir.**
- ✓ Öğrencilerden **talep etmek yerine** onları **işbirliğine davet** etmelidir
- ✓ Sinirlendiğini uygun bir dille ifade etmelidir.
- ✓ **Öğrencileri etiketlemek, onları verimsizleştirir.**
- ✓ Alay ve övgü suiistimal edilebilir olup dikkatli kullanılmalıdır.
- ✓ Sürekli özür kabul edilmemelidir,
- ✓ İyi öğretmenler, öğrencilerin **kendi öz saygılarını** kazanmalarına yardım eder ve **kendi deneyimlerine** güvenirlir(Şişman, 2022).

❖Ginnot modeline göre sınıfın en güçlü bileşeni öğretmendir.

Ginnot'a göre **iyi öğretmen** davranışları:

- Öğrencinin kişiliğine göre değil duruma göre davranır.
- Kızgınlığını uygun şekilde yansıtır.
- İşbirliğini destekler.
- Öğrencilerin duygularıyla ilgilenir.
- Öğrencileri yaftalamaktan kaçınır.
- Öğrencileri doğru yönlendirmeye çalışır.
- Fazla ve gereksiz övgüden kaçınır.
- Örnek bir insan olarak kabul edilir(Şişman, 2022).

Ginnot'a göre **istenmeyen öğretmen** davranışları:

- Asabi ve saldırgandır.
- Öğrencilerin kişiliğine saldırır.
- İşbirliği yerine taleplerde bulunur.
- Öğrencilerin duygularını görmezden gelir.
- Öğrencilere çeşitli lakaplar takar, onları etiketler.
- Uzun ve içeriği uygun olmayan konular anlatır.
- Çoğunlukla kontrolü kaybeder.
- Övgüyü çok fazla kullanır.
- Öğrenciler için kötü örnek oluşturur(Şişman, 2022).

Hiam Ginnot Modeli (Etkili İletişim Odaklı Model)

Öğretmenlerin uygun
olmayan disiplin sağlama
yöntemlerinin ortaya
çıktığı durumlar

- ✓ Kontrollerini kaybettiklerinde,
- ✓ Kaba davrandıklarında,
- ✓ Aşırı tepki gösterdiklerinde,
- ✓ Bir kişinin hatasını bütün sınıfa genellediklerinde,
- ✓ Tehdit ettiklerinde,
- ✓ Öğrencileri köşeye sıkıştırdıklarında(Şişman, 2022).

Lee Jones & Fred Jones Modeli (Sınıf Yönetimi Modeli)

- ❖ «*Olumlu disiplin modeli*» olarak da ifade edilir.
- ❖ Öğrencilerin istenmeyen davranışları; **destekleyici bir sınıf yönetimi yaklaşımı, sınıf ortamının iyi düzenlenmesi ve beden dilinin iyi kullanılmasıyla** ortadan kaldırılabilir.
- ❖ **Pekiştireçler, öğrencilerde oluşturulacak sorumluluk duygusu ve onlara sağlanacak etkili yardımlarla** istenmedik davranışların önlenebileceği belirtilmektedir.
- ❖ Bu modelin odak noktası, **öğrencilerin otokontrol mekanizmalarını oluşturmalarına** yardımcı olmaktır.
- ❖ Jones'a göre öğretmenler, sınıftaki işlevsel zamanlarının %50'sini çalışmayan ve dersi dinlemeyen öğrenciler nedeniyle boşa geçirirler(Şişman, 2022).

Lee Jones & Fred Jones Modeli (Sınıf Yönetimi Modeli)

İstenmeyen öğrenci davranışlarını önlemek için öğretmenin yapabileceği bazı etkinlikler

- ✓ Sınıfta dolaşmak,
- ✓ Problemlı öğrencileri kendine yakın yerde tutmak,
- ✓ Öğrencilerle sürekli göz teması kurmak, öğretmence bakmak,
- ✓ Duruşunu iyi ayarlamak,
- ✓ Pekiştireçleri bütün öğrenciler için kullanmak,
- ✓ Öğrencilere sorumluluğu öğretmek,
- ✓ İstenmeyen davranış ortaya çıkmadan önce önlemek,
- ✓ Herkese öğretebileceğine ve herkesin öğrenebilmesine yönelik stratejiler izlemek(Şişman, 2022).

Lee Jones & Fred Jones Modeli (Sınıf Yönetimi Modeli)

❖ Jones **sınıftaki oturma düzenine** dikkat çeker. Sınıfta uygun olmayan oturma düzeninin;

- Bütün öğrencilere ulaşmada yetersizlik,
- Öğrencinin beklemekten dolayı boşa giden zaman,
- İstenmeyen davranışlar için ortamın oluşması,
- Sürekli bağımlılık gibi problemler ortaya çıkaracağını belirtir.

❖ **Bu problemlerin çözümü için;**

- Öğretmen bütün öğrencilere rahat ulaşabileceği oturma düzeni oluşturulmalı,
- Ders ve konuyla ilgili görsel malzemedен yararlanılmalı,
- Bireysel yardım için en uygun zaman ayarlanmalıdır. (Şişman, 2022).

Lee Jones & Fred Jones Modeli (Sınıf Yönetimi Modeli)

- ❖ Jones'un disiplin sisteminin temelini, *beden dili, güdüleme sistemleri ve etkili yardım* oluşturmaktadır.
- ❖ Etkili bir sınıf disiplininin sağlanması için öğretmenler;
 - İstenmeyen davranışları erken fark etmeli ve ortadan kaldırmalı,
 - Kelimeler yerine beden dilini kullanmalı,
 - Etkili güdüleme sistemlerini kullanmalı,
 - On saniyelik etkileşimleri amaçlayan bireysel yardımlar sunmalı,
 - Öğrencileri asla tehdit etmemeli (Jones, 1979; 1987; (Şişman, 2022)).

Fritz Redl ve William Wattenberg Modeli

❖ Bu modele göre:

- ✓ Öğrencilerin sınıf içindeki davranışlarını etkileyen **psikolojik ve sosyal faktörler** önemlidir.
- ✓ Öğretmenin istenmeyen davranışa müdahale etmeden önce **davranışın yayılma potansiyelini** göz önünde bulundurması gerekir. (Yayılma potansiyeli düşükse, davranış görmezden gelinebilir; yayılma potansiyeli yüksekse, hemen müdahale edilmelidir.)
- ✓ **İnsanlar grup içinde, bireysel olarak davrandıklarından farklı davranışlar gösterirler.** Grubun beklentileri, bireyin davranışlarını etkilediği gibi bireysel davranış da grubu etkiler. **Öğretmen, grup davranışlarının karakteristik özellikleri ve grup dinamiği konusunda bilgi sahibi olmalıdır** (Şişman, 2022).

Fritz Redl ve William Wattenberg Modeli

Lider

Her grupta bulunan ve pek çok konuda diğerlerinden üstün niteliklere sahip olan kişilerdir.

Palyaço

Grubun eğlence kaynağıdır. Bazen gruba fayda sağlarken bazen de zarar verebilir.

Kabadayı

Grup tarafından pek fazla sevilmeyen fakat güçlü oldukları için korkulan ve saygı duyulan kişilerdir.

Kışkırtıcı

Kendi iç problemlerini gruba yansıtan ve olmayan problemler yaratan kişilerdir. Genellikle gergin ortamlarda daha çok ön planda olurlar.

Redl ve Wattenberg'in grup üyeleri için tanımladıkları bazı roller(Şişman, 2022)

Fritz Redl ve William Wattenberg Modeli

Sınıfta öğretmenin sahip olduğu bazı roller

- ✓ Model olarak topluluk temsilciliği,
- ✓ Yargıçlık,
- ✓ Bilgi kaynaklığı,
- ✓ Öğrenme yardımcılığı,
- ✓ Bilirkişilik,
- ✓ Yanlılıkları keşfeden dedektiflik,
- ✓ Modellik/ Örnek olma
- ✓ Hizmetkârlık,
- ✓ Ego destekleyiciliği,
- ✓ Grup liderliği,
- ✓ Ebeveyn vekilliği,
- ✓ Düşman hedefi,
- ✓ Arkadaşlık,
- ✓ Sevgi nesnesi (Redl & Wattenberg., 1959; Redl, 1972; Şişman, 2022).

Thomas Gordon Modeli (Öğretmen Merkezli Model)

❖ Modele göre:

- ✓ Sınıfta disiplin sadece ödül ve ceza ile sağlanamaz.
- ✓ Otoriter disiplinin öğrenci üzerinde olumsuz etkileri vardır.
- ✓ İstenmeyen öğrenci davranışları öğrenciyle kurulacak açık iletişimle çözülebilir.
- ✓ Öğrencilerde özdenetim ve özdisiplin oluşturulması gerekir.
- ✓ Sorunlu davranışın ortadan kaldırılmasında öğretmenler; yardım edici, yüzleştirici ve önleyici olmak üzere bazı yaklaşımlar izleyebilir(Şişman, 2022).

Thomas Gordon Modeli (Öğretmen Merkezli Model)

❖Modele göre:

- ✓ Öncelikle sorunlu davranışın kiminle ilgili olduğu belirlenmelidir.
- ✓ Sorun öğrenci kaynaklı ise öğretmen, bir danışman olarak ve empatik iletişimle, öğrenciye kendi sorununa kendisinin çözüm bulmasına yardım etmelidir.
- ✓ Sorun öğretmen kaynaklı ise, bu durumda öğretmen ve öğrenciler ortaklaşa çözüm üretmelidir.
- ✓ **Sınıf içi öğrenme etkinlikleri, öğrencilerin bazı istenmeyen davranışlarıyla engelleniyorsa, bu durumda sorun daha çok öğretmene aittir.**
- ✓ Öğrencilere **problem çözme becerisinin kazandırılması** gereklidir. (Gordon, 1996; Şişman, 2022).

Sınıf Yönetiminde Öğretmen Davranışı

- Öğretmen, öğrencilerde görmek istediği davranışı, önce kendisi göstererek iyi bir rol modeli olmalıdır.
- Öğretmenler, alternatif kontrol yöntemlerini bilmelidir.
- Öğretmen, öğrenciye sağlıklı tercihler yapmasında yardım etmeli, gerçekleştirmek isteği eylemi seçme ve sonuçlarıyla ilgili sorumluluk üstlenme fırsatı sağlamalıdır.
- Etkili bir öğretmen, öğrenciye ceza vermekten çok kendi davranışlarının sonuçlarını kabullenmesini öğretir.
- Sınıfta disiplini sağlamanın temel amaçlarından biri, diğerlerinin haklarını güvence altına almaktır. (Şişman, 2002; Şişman, 2022).

Sınıfta Etkili Öğretmen Davranışları

- ✓ «Öğretmenler, öğretimle ilgili amaçlardaki öncelikleri bilir ve kabul eder
- ✓ Öğretmenler arasında güvene dayalı işbirliği, dostane ve destekleyici ilişkiler vardır.
- ✓ Kendilerini mesleki yönden sürekli geliştirme çabası içindedirler.
- ✓ Üst düzeyde bir sorumluluk duygusuna sahiptirler.
- ✓ Düzenli bir sınıf ortamı ve öğrenme iklimi oluştururlar.
- ✓ Bütün öğrencilerin öğrenebileceğine ve başarılı olabileceğine inanırlar.
- ✓ Programın içeriğini yapılandırır, amaçlar ve içeriği düzenlerler.
- ✓ Bireysel yeteneklerini tanıma ve geliştirmede öğrencilere yardım ederler.
- ✓ Öğrencilere temel becerileri kazandırma üzerinde yoğunlaşırlar.
- ✓ Bilişsel öğrenme ve öğrenmenin transferi üzerinde yoğunlaşırlar.
- ✓ Öğrencilerin önceki bilgilerini kullanırlar, öğrencilere sık soru sorarlar.
- ✓ Sorulara cevaplayabilmek için öğrencilere yeterli zaman verirler.
- ✓ Yeni bir içerik sunduktan sonra uygulamalara yer verirler.
- ✓ Bir aşama öğrenilmeden diğerine geçmezler.
- ✓ Değerlendirmeler yapar ve geri bildirim alırlar.
- ✓ Öğrencilerin okulun ve öğrenmenin amaçlarının farkında olmasını sağlarlar.
- ✓ Öğrencilerin öğrenme kapasiteleriyle ilgili önyargı ve bilgilerden kaçınırlar.
- ✓ Öğrencileri değişik lakaplarla damgalamaktan kaçınırlar.
- ✓ Grup çalışmalarına önem verirler.
- ✓ Öğrencileri belirlenen standartları gerçekleştirmeye ikna ederler.
- ✓ Heterojen gruplar oluşturarak işbirliğine dayalı öğrenmeye önem verirler
- ✓ Öğrencilerin birbirlerinin ürünlerini görmelerine fırsat sağlarlar.
- ✓ Sınıfta geçen zamanın çoğunu öğrenmeye ayırırlar.
- ✓ Öğrenciler arasında dostluk ve arkadaşlık ilişkilerinin gelişmesini sağlarlar.
- ✓ Sınıfta bir aile havası oluştururlar.
- ✓ Öğrencilerin öğrenmeye aktif bir biçimde katıldığı sınıf atmosferi oluştururlar.
- ✓ Öğrencilere geri bildirim verirken başka öğrencilerle ve onların puanları ile karşılaştırmak yerine sürekli bir gelişim içinde oldukları hissini verirler.
- ✓ Öğrencilere geri bildirim verirken yararlı bilgiler üzerinde durur, başarısızlığı değerlendirmezler.
- ✓ Öğrencilere değer verdiklerini ve onların söylediklerinin önemli olduğunu hissettirirler
- ✓ Bir öğrenci, bir açıklamayı anlamadığında onu tekrar etme yerine mümkün olduğunca farklı bir yolla tekrar anlatırlar.
- ✓ Öğrenciler arasındaki bireysel ve kültürel farklılıkların farkındadırlar.
- ✓ Öğrencilere bireysel ya da grup olarak komplimanda bulunurlar.
- ✓ Ailelerle iyi ilişkiler ve işbirliği geliştirmeye çalışırlar.
- ✓ Öğrenciler için iyi bir model olurlar.» (Şişman, 2002; Şişman, 2022).

- ❖ Disiplin sağlama modellerinin her birinin güçlü ve zayıf yanları vardır.
- ❖ Her öğretmen, bu modellerden yararlanarak kendi yaklaşımını oluşturmak durumundadır.
- ❖ Öğretmenin izleyeceği önleyici ve destekleyici sınıf yönetimi yaklaşımlarına göre, sınıfta disiplini sağlama uygulamaları farklılaşabilir.

Kaynak: Şişman, M. (2022). Sınıf Yönetimi ve Disiplin Modelleri. Mehmet Şişman & Selahattin Turan (Eds). *Sınıf Yönetimi*, Pegem Akademi, Ankara, 21-44.

SOSYAL BİR SİSTEM OLARAK SINIF

Kaynak: Dönmez, B. (2022). Sosyal Bir Sistem Olarak Sınıf.
Mehmet Şişman & Selahattin Turan (Eds). *Sınıf Yönetimi*, Pegem
Akademi, Ankara, 45-60.

Sosyal Sistem Kavramı

- ✓ Sistem, aralarında anlamlı ilişkiler bulunan parçalar bütünüdür.
- ✓ Sistemler; **mekanik, biyolojik, sosyal sistemler** olarak sınıflandırılabilir.
- ✓ Sosyal sistemler, insanlardan ve insanlar arası etkileşimlerden oluşur.
- ✓ Okul ve sınıf da birer sosyal sistemdir. Sınıf, okulun bir alt sistemidir.
- ✓ Sınıflar, eğitim hizmetinin üretildiği, öğrenmenin gerçekleştiği, öğrenci davranışlarının değiştirildiği ya da öğrencilere yeni davranışların kazandırıldığı ortamlardır.

(Dönmez, 2022)

Sosyal Sistem Kavramı

- ✓ Çevreden girdi alan ve çıktıları ile çevreye katkıda bulunan sistemler **açık sistem** olarak adlandırılır.
- ✓ Okullar açık sistemlerdir. Okullar;
 - toplumdan çeşitli girdiler alır, **(girdiler)**
 - girdinin niteliğine uygun olarak belirli bir süre işler (eğitir), **(işleme süreci)**
 - çıktı (nitelikli insan) olarak toplumsal çevrenin hizmetine sunar, **(çıktılar- çevre)**
 - ürününün niteliğini artırmak için programlarını ve süreçlerini denetler, gerektiğinde değişiklik yapmak için geri bildirim almaya çalışır, **(geribildirim)**

(Dönmez, 2022)

Sosyal Sistem Olarak Okul

Sosyal sistem olarak okulun bazı özellikleri (Dönmez, 2022)

- 1. Sosyal sistemler birbirine bağlı, bütüne katkıda bulunan ve bütünden yararlanan parçalardan ve etkinliklerden oluşur.** Okullar sınıflardan oluşur ve sınıflardaki etkinlikler okulun amacını gerçekleştirmesine katkıda bulunur.
- 2. Sosyal sistemler insanlardan ve rollerden meydana gelir.** Okullarda insanların, müdürlük, öğretmenlik öğrencilik gibi çeşitli rolleri vardır.
- 3. Sosyal sistemler yapılandırılmıştır.** Okulların da kendilerine özgü yapıları vardır. Bu yapı hiyerarşi, iletişim gibi boyutlar içerir.
- 4. Sosyal sistemler kural koyucudur.** Okullarda uyulması gereken kurallar vardır.
- 5. Sosyal sistemlerin yaptırımı vardır.** Okullarda formal yasal yaptırımlarla birlikte, çeşitli informal yaptırımlar da uygulanır.
- 6. Sosyal sistemler aynı zamanda açık sistemlerdir.** Okullar girdilerini (öğrenci) toplumdan alan ve niteliklerini geliştirerek çıktılarını topluma sunan örgütlerdir.
- 7. Sosyal sistemler görecelidir.** Biri birinden çeşitli özellikleri ile çok farklı olan okullar aynı kavramla ifade edilmektedir. Bu durum sosyal sistemlerin göreceliğini bir göstergesidir.

Sosyal Sistem Olarak Sınıf

- ❖ Sınıfın bir sosyal sistem olarak incelenmesi; okulda ve sınıfta yaşanan olayların, öğretmen ve öğrenci davranışlarının daha iyi anlaşılabilmesi için gereklidir.
- ❖ Sosyal sistem modelinde boyutlar;
Antropolojik boyut, kurum boyutu, iklim boyutu, kişilik boyutu, biyolojik boyut.
- ❖ Sosyal sistem modelinde **davranış**, bu boyutlar arasındaki etkileşimin bir sonucudur.
- ❖ Etkileşim neticesinde bireyin gereksinimlerinin karşılanması, bireyin kurumla ve kurumun amaçlarıyla bütünleşmesi ve beklenen davranışları göstermesi beklenir.

(Dönmez, 2022)

Sosyal Sistem Olarak Sınıf (Dönmez, 2022)

1 Antropolojik boyut; sınıfın kültürüne vurgu yapar. (Kurumun özellikleri-Gelenekler-Değerler)

3 İklim boyutu; sosyal sistemin üyelerinin etkileşimde bulunduğu ortamın bireyler tarafından nasıl algılandığıyla ilgilidir. (Öğrenci Grupları-İklim-Niyetler)

5 Biyolojik boyut; öğrencilerin bireysel farklılıklarına vurgu yapar. (Organizma-Yapı-Potansiyel)

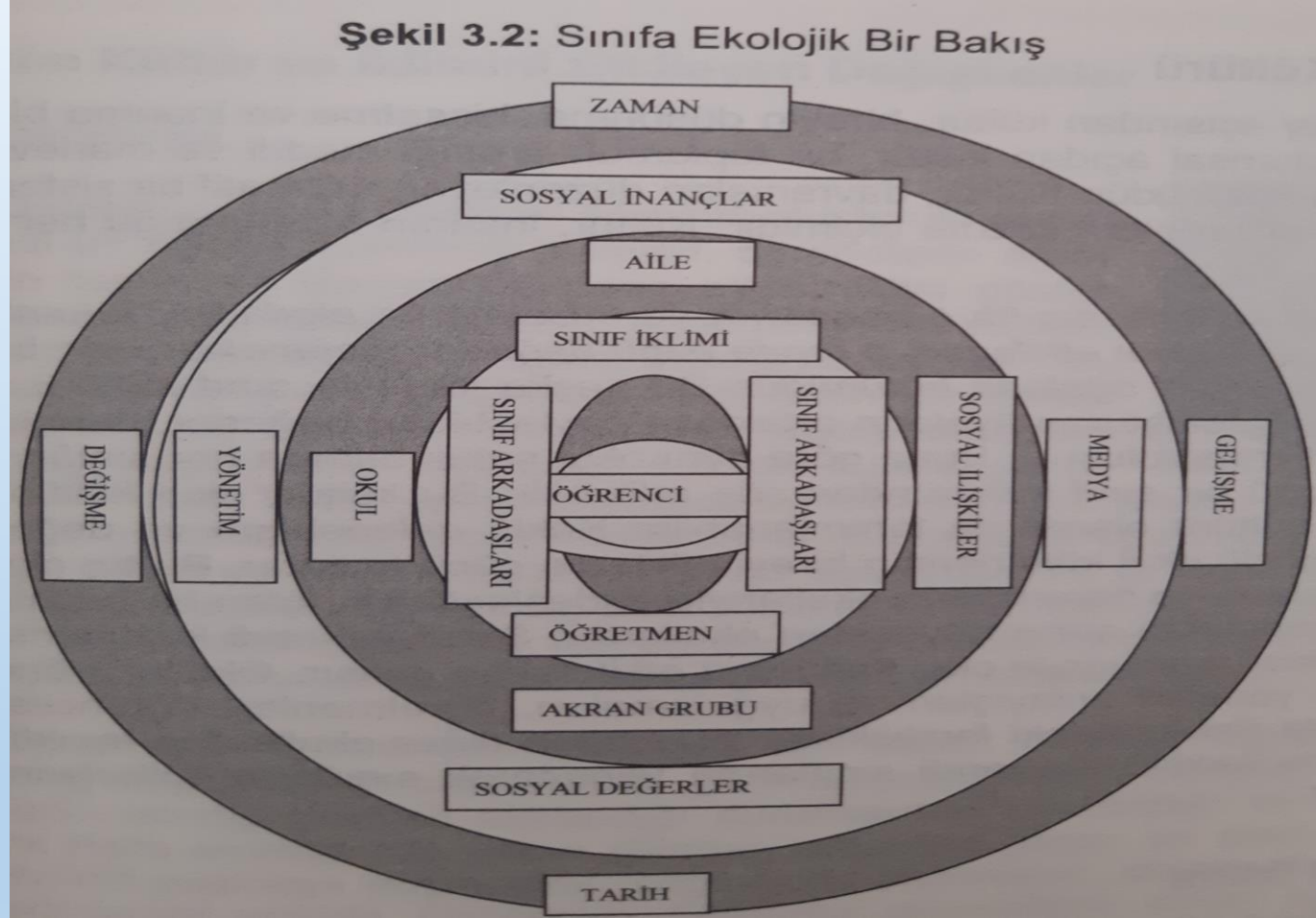
2 Kurum boyutu; amaçları gerçekleştirmek için belirlenmiş roller ve rol beklentilerinden oluşur. (Sınıf-Rol-Beklentiler)

4 Kişilik boyutu; bireyin kişilik ve ihtiyaçlarından oluşur. Her öğrencinin kendine özgü kişiliği ve beklentileri vardır. (Öğrenci-Kişilik-İhtiyaçlar)

Sınıfa Ekolojik Bir Yaklaşım

- ❖ Sınıfı çözümleyen modellerden birisi de sınıfa **ekolojik bakış açısıdır**. Bu bakış açısı **öğrenciyi merkeze alan, onu etkileyen ve ondan etkilenen bütün sistemleri** inceleyen kapsayıcı bir yaklaşımdır (Dönmez, 2022).

Sınıfa Ekolojik Bir Bakış

(Dönmez, 2022)

Sınıfa Ekolojik Bir Bakış

- ✓ Öğrenci merkezdedir.
- ✓ 1. *Düzey (Mikro-sistem)*: Öğrencinin en yakınındaki, yakın ilişki içinde olduğu çevreden oluşur (öğretmenler-sınıf arkadaşları-sınıf iklimi).
- ✓ 2. *Düzey (Mezo-sistem)*: Okul, aile, sınıf dışındaki arkadaşlar ve bunlar arasındaki etkileşimden meydana gelen sosyal ilişkiler ağıdır.
- ✓ 3. *Düzey (Eko-sistem)*: Bu düzeydeki ilişkiler öğrenci ile doğrudan ilişkiler içermemekle birlikte öğrenciyi etkiler (toplumun değerleri, inançları, yönetim biçimi ve genel olarak medya).
- ✓ 4. *Düzey (Makro-sistem)*: Toplumun tarihini, içinde yaşadığı zamanı, toplumsal değişme ve gelişmeleri ifade eder.

(Dönmez, 2022)

❖Kültür;

- ✓ Birey açısından, bireyin düşünme, hissetme ve inanma biçimi,
- ✓ Toplumsal açıdan, bir toplumun ürettiği maddi ve manevi değerlerin bütünü,
- ✓ Davranışları düzenleyen normatif bir sistem,
- ✓ Bir problem çözme biçimi,
- ✓ Kısaca insanın oluşturduğu her şeydir (Dönmez, 2022).

❖ **Sınıf kültürü**, «sınıfta öğrencilerin ve öğretmenin algılarını, tutumlarını ve davranışlarını etkileyen, o sınıfa özgü değerler, gelenekler, semboller, beklentiler gibi öğelerin bütünüdür.»

- ✓ Aynı okulda her sınıfın kendine özgü bir sınıf kültüründen bahsedilebilir.
- ✓ Sınıf kültürü okul kültürünün bir alt kültürüdür.
- ✓ Köklü geleneklere ve değerlere sahip okullar bireyi daha fazla etkiler.
- ✓ Sınıflar, kendi kültürlerindeki farklılıklar aracılığıyla okul kültürünü etkilemeye çalışır .

(Dönmez, 2022)

Sınıf iklimi;

- ✓ Sınıf üyeleri tarafından algılanan, onların davranışlarını etkileyen ve onların davranışlarından etkilenen, göreceli olarak süreklilik gösteren özelliklerdir.
- ✓ Sınıf ortamındaki öğrencilerin kendi aralarındaki ve öğretmenle öğrenciler arasındaki etkileşim örüntüsünü algılamasıyla işlerlik kazanır.

(Dönmez, 2022)

❖ **Sınıf ikliminin sıcak ya da açık olması istenilir.**

- ✓ Sıcak/açık iktlime sahip okul ve sınıflarda öğretmenlerin morali yüksektir, çalışanlar işlerinden keyif alır, görevlerini büyük bir zevkle yaparlar.
- ✓ Sıcak bir sınıf iklimi, anlamayı artırır, öğrenmeyi çekici hale getirir, sosyal ve entelektüel gelişime katkıda bulunur, öğrencilerin sınıf kararlarına aktif katılımını özendirir.
- ✓ Öğrencilerin bireysel ya da grup olarak öğretmenleriyle birlikte çalışmalarını kolaylaştırır, öğretim programının öğrenci ilgi ve gereksinimleri doğrultusunda, öğrencilerin sorularıyla yönlendirilmesine katkıda bulunur (Kohn, 1996).

(Dönmez, 2022)

Sınıfın Kültür ve İklimini Etkileyen Değişkenler

(Dönmez, 2022)

Sınıfın Kültür ve İklimini Etkileyen Değişkenler

❖ Öğretmen

- ✓ Öğretmen sınıf kültürü ve ikliminin oluşturulmasında önemli bir ögedir.
- ✓ Öğrenciler öğretmenin tutum ve davranışlarından etkilenir.
- ✓ Öğrenci, öğretmenin ne söylediğinden daha çok ne yaptığı ve nasıl yaptığıyla ilgilenir.
- ✓ Öğretmenin çalışkanlığı, özenli ve düzenli olması, öğrenci davranışlarını ve sınıfın öğrenme ortamını etkiler.
- ✓ Öğretmen, öğrencilerin kendilerini güvende hissettikleri, tehdit, korku ve kaygının olmadığı bir öğrenme ortamı oluşturmalıdır.

(Dönmez, 2022)

Sınıfın Kültür ve İklimini Etkileyen Değişkenler

❖ ğrenci

- ✓ öğrenciler sosyal, ekonomik ve psikolojik yönlerden farklılıklara sahiptir. Bu farklılıklar öğrencilerin sınıf ortamındaki tutum ve davranışlarına da yansımaktadır.
- ✓ öğretmenler, öğrencilerin farklılıklarını bir zenginlik olarak görmeli ve eğitimin genel amaçları doğrultusunda öğrencilere ortak değerler kazandırmaya çalışmalıdır.

(Dönmez, 2022)

Sınıfın Kùltür ve İklimini Etkileyen Değişkenler

❖Arkadaş Grupları

- ✓ Sınıf arkadaşları, öğrencinin etkileşim içinde bulunduğu öğrencilerdir.
- ✓ Akran grubu, sınıfta, okulda, yaşanan çevredeki ortak ilgi ve birlikte zaman geçirme isteği olan arkadaşlardır.
- ✓ Akran gruplarının olumlu ve olumsuz işlevleri vardır. Olumlu işlevleri, olumsuz işlevlerinden çok daha fazladır.
- ✓ «Öğretmenlerin, sınıflarındaki informal grupları, bunların eğilimlerini, üyelerinin kimler olduğunu, grup üzerinde kimin daha etkili olduğunu ve grupla çalışma tekniklerini bilmeleri, sınıfın öğrenme iklimi ve kùltürü açısından önemlidir.»

(Dönmez, 2022)

Sınıfın Kültür ve İklimini Etkileyen Değişkenler

❖Okul Müdürü

- ✓ Sınıfta  ğrenmeye uygun bir kültür ve iklimin oluşturulmasında okul yöneticileri de önemli rol oynamaktadır.
- ✓ Okul müdürünün rolü; bir patron değil, iç arkadaşlığı, öğretmenler için kolaylaştırıcı, destekleyici ve yardım edici bir ortam oluşturmaktır.

(Dönmez, 2022)

Sınıfın Kültür ve İklimini Etkileyen Değişkenler

❖Aile

- ✓ Öğrenciler, ailelerinin kültürünü, değerlerini, problemlerini de kendi sınıfına taşıyabilmektedir.
- ✓ Öğretmen, sınıfindaki öğrencilerin farklı özelliklere sahip olduğunu bilmeli.
- ✓ Ailenin sınıfta öğretmenin ilgilenmesi gereken tek çocuğun kendi çocukları olmadığını bilmesi gerekir.
- ✓ Aile, çocuğun yanında öğretmeni eleştirmemeli, öğretmene olan güvenini sarsmamalıdır.

(Dönmez, 2022)

Sınıfın Kültür ve İklimini Etkileyen Değişkenler

❖Teknoloji

- ✓Derste farklı  ğretim yöntemleri kullanılması, araç gereç ve materyallerden faydalanılması, öğrencilerin derse ilgi ve motivasyonunu artırır.
- ✓ ğretim teknolojileri gelişmekte ve okullarda hızla yayılmaktadır.
- ✓Teknolojik gelişmeler, sınıf ortamını çeşitlendirmekte ve zenginleştirmektedir.
- ✓öğrencilerin okul dışında bilgisayar ve internet karşısında çok fazla zaman geçirmeleri sosyal iletişim ve etkileşimlerini zayıflatmakta, becerilerinin gelişmesini engellemektedir.

(Dönmez, 2022)

Olumlu Sınıf İkliminin Sonuçları

Özgüven: «Özgüven, bireyin düşünce ve davranışlarını kendi iradesiyle ortaya koyması ve yaşama dair bağımsız kararlar alabilmesidir. Ailenin ve öğretmenin, çocuğun özgüveninin geliştirilmesi için tutarlı davranışlar göstermeleri gerekir. Bireyin özgüven kazanmasında sınıf ortamı çok önemli bir etkidir.»

Bağlılık: «Okulların kültürlerindeki farklılıklar, öğrencilerin okullarına bağlılık derecelerini farklılaştırır. Okulların kültürünün hem öğrencilerin okula bağlılıklarını hem de öğretmenlerin örgütsel bağlılıklarını artırdığı araştırmalarda tespit edilmiştir.»

Öğrenci Merkezli Öğrenme: «Öğrenci merkezli öğrenme, demokratik bir sınıf ortamının vazgeçilmez ögesidir. «

Sorumluluk: «Sorumluluk, çocukluk dönemlerinden başlayarak çocuğun yaşına, cinsiyetine ve gelişim düzeyine uygun olarak görevlerini yerine getirmesidir. Öğrencide sorumluluk duygusu uygun bir sınıf ikliminde, demokratik yöntemlerle kazandırılabilir»

Eleştirel Düşünme: «Olguları analiz etme, düşünce üretme, üretilen düşünceleri örgütleme, savunma, düşünceler arasında karşılaştırmalar yapma, çıkarımlarda bulunma, tartışmaları değerlendirme ve problem çözme yeteneği» olarak tanımlanan eleştirel düşünme becerisinin öğrencilere kazandırılmasında olumlu sınıf iklimi önemlidir.

Demokratik Bir Sınıf Ortamı: «Öğretmenin demokratik tutum ve davranışlara sahip olmalı ve sınıf, öğrencilerin demokrasi kültürünü yaşayarak öğrendikleri bir ortam olmalıdır.»

(Dönmez, 2022)

Bireyin bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimi üzerinde;

- ✓ aile,
- ✓ çevre,
- ✓ akran grubu gibi bazı etkenlerin etkisi vardır.
- ✓ Ancak çocukların çok yönlü gelişiminden doğrudan doğruya sorumlu olan kurumlar okullardır. Okullar, bireylerin sahip oldukları ilgileri, yetenekleri ortaya çıkarabilmeli ve geliştirebilmelidir.
- ✓ Bireyin çok yönlü gelişimi için okullarda pozitif bir sınıf ikliminin oluşturulup sürdürülmesi gerekir.

(Dönmez, 2022)

Kaynak: Dönmez, B. (2022). Sosyal Bir Sistem Olarak Sınıf. Mehmet Şişman & Selahattin Turan (Eds). *Sınıf Yönetimi*, Pegem Akademi, Ankara, 45-60.

ÖĞRENME ORTAMLARININ FİZİKSEL DÜZENİ

Kaynak: Işık, H. (2022). Öğrenme Ortamlarının Fiziksel Düzeni. Mehmet Şişman & Selahattin Turan (Eds). *Sınıf Yönetimi*, Pegem Akademi, Ankara, 61-78.

Öğretim Ortamlarındaki Fiziksel Düzen

Öğretim ortamlarının uygun bir fiziksel düzene sahip olmasının üç genel işlevi vardır:

- ✓ Öğrencilerin fiziksel olarak rahat etmelerini sağlamak, (fiziksel ve psikolojik, kısaca her yönden)
- ✓ Öğrencileri derslere motive etmek,
- ✓ Öğrencilerin öğrenmesini kolaylaştırmaktır.

❖ Etkili bir öğrenme sürecinde en iyi verimin alınabilmesi için okul binaları **yeterli sayıda ve yeterli düzeyde olması, etkili ve yoğun bir şekilde kullanılmalıdır.**

(Işık, 2022)

Okulun Fiziksel Düzeni

- ❖ Öğretim ortamlarının fiziksel düzeninin nitelik ve niceliğine ilişkin standartların geliştirilmesi çalışmaları bilimsel ve teknolojik gelişmelerle paralel bir şekilde ilerlemektedir.
- ❖ Okul, bütün yönleriyle öğretim ve öğrenmeye uygun bir mekân olmalıdır.
- ❖ Okul binalarının tasarlanması bir uzmanlık işidir. Planlamada mimarların yanı sıra eğitimciler, yöneticiler ve öğrenciler de yer almalıdır.
- ❖ Türkiye'de okul binalarının hangi standartlara göre yapılacağıyla ilgili süreçler Milli Eğitim Bakanlığı tarafından takip edilmektedir .

(Işık, 2022)

Okulun Fiziksel Düzeni

❖Okul binaları:

- Eğitim ve öğretim plan ve programına uygun olmalıdır,
- Öğrencilerin gelişimsel düzeylerine uygun olmalıdır,
- Öğrenci sayısına uygun olmalıdır.
- Doğal afetlere karşı güvenli olmalıdır.
- Öğrenciler için ulaşılabilir bir mesafede olmalıdır.

(Işık, 2022)

Okulun Yeri

❖ Okulun yeri belirlenirken göz önünde bulundurulması gereken bazı özellikler (CEFPI, 1985; Bagford, 1981; akt. Işık, 2022):

- ✓ Öğretim programına uygun olmalıdır,
- ✓ Bulunulan yerin iklim koşullarına ve kültür dokusuna uygun olmalıdır,
- ✓ Öğrenciler için rahatça ulaşılabilir yerde olmalıdır,
- ✓ Bulunduğu yer yönünden güvenli olmalıdır,
- ✓ Trafik ve sanayi merkezlerinden uzak olmalıdır,
- ✓ Her türlü alt yapı hizmetlerinin sağlanabileceği yerde olmalıdır,
- ✓ İleriki yıllarda genişleme imkânına sahip olmalıdır.
- ✓ Yerleşim yerlerinin merkezi konumunda olmalıdır,
- ✓ İlköğretim okulları yürünebilecek mesafede olmalıdır,
- ✓ Ortaöğretim okulları yerleşim merkezlerine uygun bir mesafede olmalıdır,
- ✓ Kamulaştırma açısından ekonomik olmalıdır.

(Işık, 2022)

Okulun Büyüklüğü

Okulun küçüklüğü ve büyüklüğü öğrenci öğrenmelerini, okuldaki sosyalleşme ve etkileşimi şekillendirmektedir.

Küçük Okullar

Küçük Okulların Yararları (Haller, 1993; Howley, 1993; akt. Işık, 2022):

- ✓ Öğrencilerin başarısı daha yüksektir.
- ✓ Öğrencilerin okulu terk etme oranları daha düşüktür.
- ✓ Okulda şiddet ve güvenlik sorunları daha düşük düzeydedir.
- ✓ Öğrenciler okulları hakkında daha olumlu görüşlere sahiptir.
- ✓ Öğrenciler eğitimsel faaliyetlere daha fazla katılmaktadır.
- ✓ Küçük okullar, alt sosyal, ekonomik gruplar ve öğrenme güçlüğü çeken öğrenciler için daha yararlıdır.

Küçük Okulların Sınırlılıkları

- ✓ Olumlu sınıf iklimi oluşturmak güç olabilir.
- ✓ Araç-gereç ve diğer imkânlardan yoksun olabilirler.
- ✓ Daha az deneyimli öğretmenler görevlendirilebilir.

(Işık, 2022)

Büyük Okulların Yararları

- ✓ Öğretmenler kendilerini geliştirebilirler.
- ✓ Farklı dersler ve eğitsel etkinlikler gerçekleştirilebilir.

Büyük Okulların Sınırlılıkları

- ✓ İlişkiler resmi nitelikte olup, kapalı bir iklim oluşabilir.
- ✓ Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı yüksek olabilir.
- ✓ Kaynaklara ulaşmada yetersizlik yaşanabilir.
- ✓ Disiplin problemleri daha çok olabilir.
- ✓ Bazı derslerde alan öğretmeni temini güç olabilir.
- ✓ Okul binaları eski olabilir (Muse, Smith ve Barker, 1987; akt. Işık, 2022).

(Işık, 2022)

Okul Binasının Eğitimsel Özellikleri

- ❖ Okul binasının eğitimsel özelliklerinin belirlenmesi, teknik planlamadan önce yapılmalıdır.
- ❖ Okul binasının eğitimsel özellikleri belirlenirken aşağıdaki sorular cevaplandırılmalıdır (KBD

Planning Group, 2003; akt. Işık, 2022):

- ✓ Okul programının temel felsefesi nedir?
- ✓ Ne tür program veya programlar uygulanacaktır?
- ✓ Öğretmenler, ne tür öğretim stratejileri kullanacaklardır?
- ✓ Öğrenciler, ne tür öğrenme stillerini kullanacaklardır?
- ✓ Eğitim-öğretim sürecinde teknolojinin rolü ne olacaktır?
- ✓ Okul binası, toplum tarafından ne ölçüde kullanılacaktır

(Işık, 2022)

Sınıfın Fiziksel Düzeni

- ❖ Sınıflar, öğrencilerin yalnızca öğrenim gördükleri yerler değil, birer yaşama alanıdır.
- ❖ Sınıfların tasarlanması ve düzenlenmesi öğrencilerin özelliklerine uygun olarak yapılmalıdır.
- ❖ Öğretmene, sınıfı istediği gibi düzenleme imkânı verilmelidir.

(Işık, 2022)

Sınıfların Oluşturulması

❖ Sınıflar genel olarak üç şekilde oluşturulur (Işık, 2022):

Öğrenci grubuna göre sınıflar

1

- ✓ Bu tür sınıflarda öğrenciler hemen hemen tüm derslerini, (muhtemelen beden eğitimi ve laboratuvar gibi dersler dışında), kendilerine tahsis edilen mekanda öğrenirler.
- ✓ Türkiye'de bu tür öğrenci odaklı sınıflar çok yüksek oranlarda uygulanmaktadır.

Ders odaklı (tematik) sınıflar

2

- ✓ Tematik ya da ders odaklı sınıflarda belirli bir öğrenci grubunun sabit bir sınıf olarak mekanı yoktur.
- ✓ Her dersin sınıfı vardır. Öğrenciler hangi dersleri varsa o dersin sınıfına gider dersini öğrenirler.
- ✓ Tematik yada ders odaklı sınıflarda her dersin yapıldığı sınıf o dersin gereklerine göre düzenlendiğinden öğrencilerin öğrenmesini olumlu etkiler.

Sınıfsız okullar

3

- ✓ Sınıfsız okullar sadece dört duvardan ibaret çok geniş bir salon şeklindedir.
- ✓ Her bir sınıf geniş salonun bir köşesinde ya da kenarında öğretmenleriyle derslerini yapmaktadırlar.
- ✓ ABD'de 1950'li yıllarda yaygın olarak uygulanan sınıfsız okul, ilerleyen yıllarda terk edilmiştir.

Sınıfın Fiziksel Değişkenleri

1. Sınıfın Büyüklüğü
2. Sınıfta Mobilya Kullanımı
3. Sınıfta Işık ve Renk
4. Sınıfın Isıtılması
5. Akustik ve Gürültü

1. Sınıfın Büyüklüğü

1. Sınıfın Büyüklüğü

1. Sınıftaki öğrenci sayısı
2. Sınıfın mekân olarak büyüklüğü

❖ Mekân olarak sınıf büyüklüğü;

- ✓ Normal bir sınıf için (20-29 öğrencilik) okul öncesi, ilk ve orta okul için 70 metrekarelik mekanlar,
- ✓ Lise düzeyi için ise 100 metrekarelik yerlerin uygun olduğu belirtilmektedir.

(Işık, 2022)

1. Sınıfın Büyüklüğü

- ❖ Öğrenci başarısı üzerindeki etkisine bağlı olarak eğitim politikaları daha küçük sınıflar oluşturma yönünde gelişmiştir. Ancak her durumda küçük sınıfların daha etkili olduğu ileri sürülemez.
- ❖ Küçük sınıfların büyük sınıflara göre daha etkili olduğu durumlar aşağıdaki gibi sıralanabilir (Ellis, 1984; akt. Işık, 2022):

- ✓ İlköğretimin ilk sınıfları için,
- ✓ Alt sosyal-ekonomik gruplardan gelen öğrenciler için,
- ✓ Özel eğitime muhtaç öğrenciler için,
- ✓ Okuma-yazma ve matematik dersleri için daha etkilidir.

Sınıf büyüklüğüne karar verirken:

- ✓ Öğrencinin özellikleri ve gelişim düzeyi
- ✓ Derslerin niteliği
- ✓ Kullanılan öğretim yöntemleri,
- ✓ Mekânın özelliği dikkate alınmalıdır.

(Işık, 2022)

❖ Sınıflar; küçük, normal ve kalabalık sınıflar olarak üç gruba ayrılabilir (Işık, 2022).

01

Küçük Sınıflar

- ✓ Sınıf mevcudu 20'den azdır.
- ✓ Öğretmenle öğrencinin birebir çalışmasını gerektiren dersler için idealdir.

02

Normal Sınıflar

- ✓ Sınıf mevcudu 20-30 arasındır.
- ✓ Öğretmenin kolayca yönetebileceği ve pek çok öğretim yöntemini sorunsuzca kullanabileceği sınıflardır.
- ✓ Bu tür sınıflar, öğretmenin her bir öğrenciyi tanımasına imkan verir.

03

Kalabalık Sınıflar

- ✓ Sınıf mevcudu 30'dan fazladır.
- ✓ Bu tür sınıflarda da etkili bir yöntem olarak düz anlatım kullanılabilir.
- ✓ Sınıfı yönetmek, öğretmen için zorlaşabilir.
- ✓ Öğretmenin kalabalık sınıflarda, tüm öğrencileri tanıması ve sorunlarıyla ilgilenmesi, mümkün olmayabilir.

2. Sınıfta Mobilya Kullanımı

- ✓ Sınıflarda kullanılan mobilya, öğrencilerin oturma pozisyonlarını etkileyen en önemli faktördür.
- ✓ Yetersiz ve kalitesiz mobilyaların duruş bozukluklarının neden olduğu sağlık problemlerini ortaya çıkardığı söylenebilir.
- ✓ Mobilya kullanımı eğitim sistemine göre ülkeden ülkeye, sınıf düzeyine ve okul türüne göre farklılık gösterebilir.
- ✓ Geleneksel öğrenmenin gerçekleştiği sınıflarda sıralar; işbirliğine yönelik öğrenmenin uygulandığı sınıflarda ise masa ve sandalyeler kullanılmaktadır.

(Işık, 2022)

3. Sınıfta Işık ve Renk

- ✓ Sınıfın ışıklandırılmasında olabildiğince güneş ışığından yararlanmalıdır.
- ✓ Sınıflarda geniş ve sayıca fazla pencere kullanımına önem verilmelidir.
- ✓ Doğal gün ışığının yanı sıra sınıflar, floransan tip ampullerle aydınlatılmalıdır.
- ✓ Okul binalarında ve sınıflarda kullanılan renk düzenlemeleri de eğitim süreci açısından önemlidir.
- ✓ Sınıflar için renk belirlemede **öğrencilerin özellikleri** göz önünde bulundurulmalıdır.
- ✓ Tek renk kullanımından uzaklaşılmalı ve farklı ortamlar için farklı renk kombinasyonları uygulanmalıdır.
- ✓ Düşük kademedeki öğrenciler için parlak tonlar, ileri kademeler için pastel tonlardaki kombinasyonlar tercih edilmelidir.).

(Işık, 2022)

4. Sınıfın Isıtılması

- ✓ İnsanlar, normal hava sıcaklığı 17-23C° değerler arasında güvenli olarak çalışabilmekte ve üretmektedirler.
- ✓ Araştırmalara göre, yüksek derecedeki sıcaklıkların, zihinsel ve bedensel etkinlikleri olumsuz etkileyebilmekte.
- ✓ İçinde bulunulan ortamdaki nem miktarının da bireylerin davranışları üzerinde etkili olduğu saptanmıştır.
- ✓ Okul binalarında ve sınıflarda iç hava kalitesi ve havalandırmaya özellikle dikkat edilmelidir.
- ✓ Sınıf ortamının oluşturulmasında ve düzenlenmesinde sıcaklık, nem oranı ve hava akımı birlikte düşünülmeli.

(Işık, 2022)

5.Akustik ve Gürültü

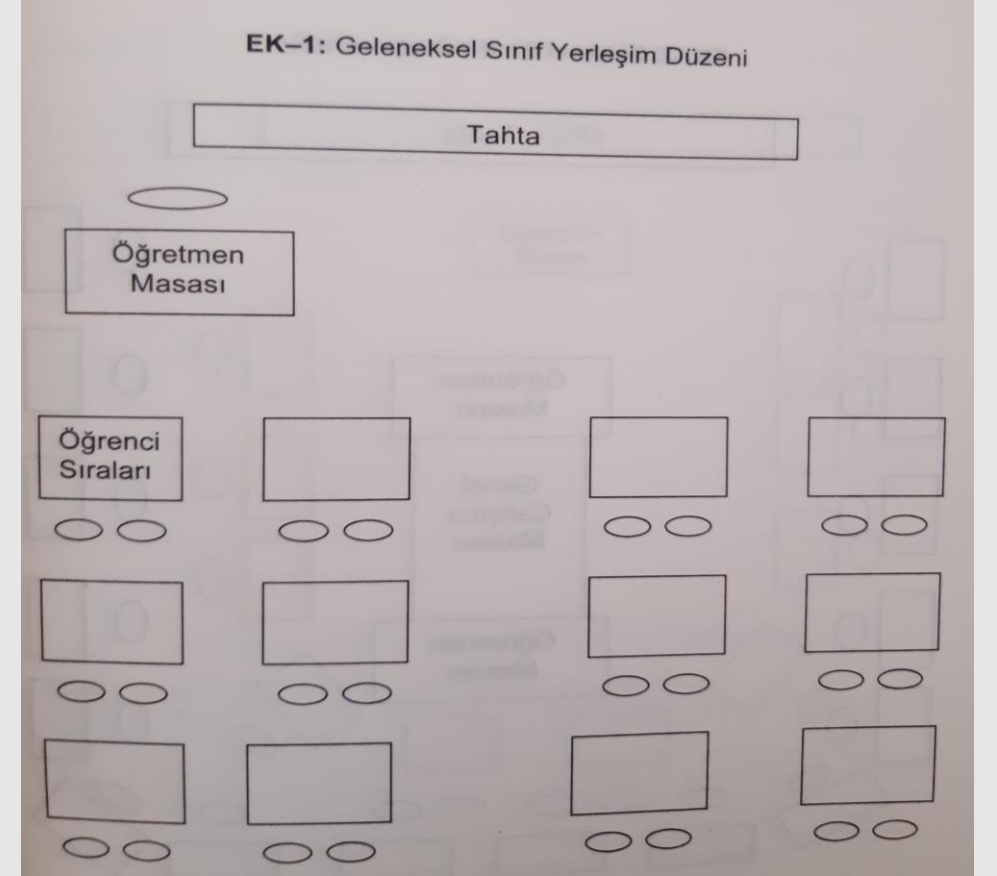
- ❖ Sesin en üst düzeyde yankısız olarak öğrenciye ulaşması için öğretmenin ses tonu, öğretim yöntemi ve sınıfta oluşturulan ses düzeneği önemlidir.
- ❖ Okul ve sınıfın yapım sürecinde sınıfın akustik estetiğe sahip olması için gerekli fiziksel düzenlemeler yapılmalıdır.

(Işık, 2022)

Sınıfta Yerleşim Düzenleri

Geleneksel Sınıf Yerleşim Düzeni

- En yaygın sınıf yerleşim düzenidir
- Öğretmen merkezli öğretim için uygundur.
- Bir sınıfta daha fazla sayıda öğrenciyle öğretim yapmak için yararlıdır.
- Öğretmenin her an bütün öğrencileri görmesine imkân sağlar.
- Geleneksel sınıf düzeninde öğrencilerin grup çalışması yapması sınırlıdır.
- Türkiye'de özellikle kamu okullarında, çok yoğun olarak kullanılmaktadır.
- Öğrencilerin çok aşina olmadığı konularda onlara bilgi vermek için uygun bir düzendir.

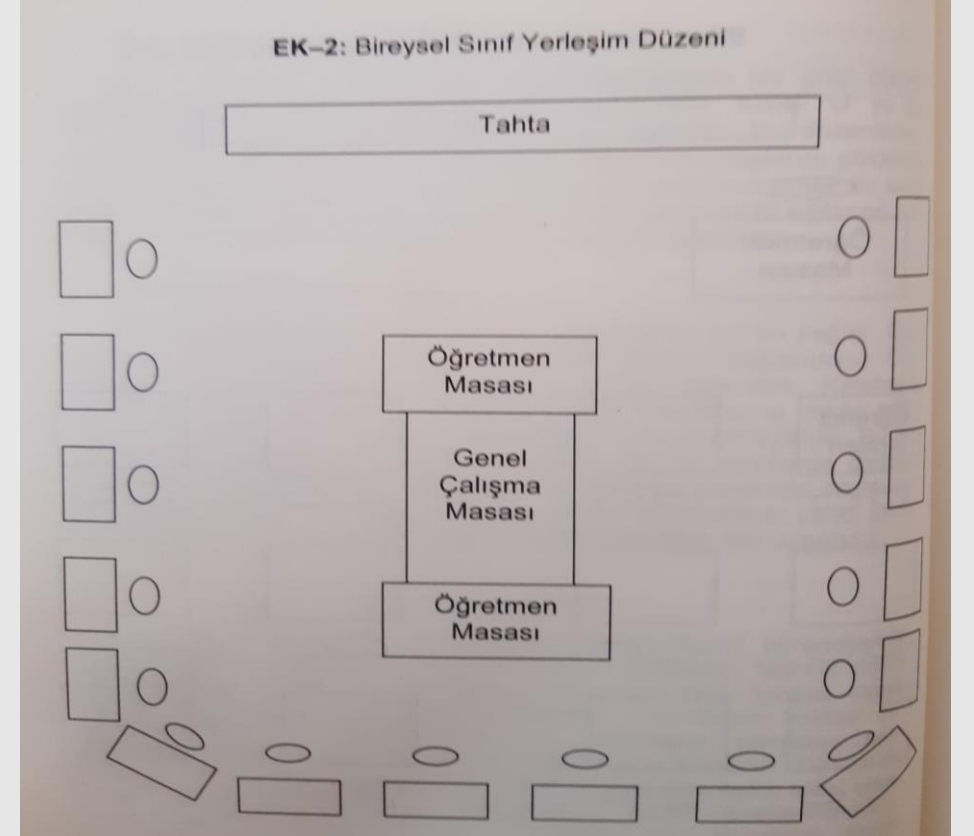

(Işık, 2022)

Sınıfta Yerleşim Düzenleri

Bireyselleştirilmiş Sınıf Yerleşim Düzeni

- Bu sınıf düzeni, daha çok bireysel öğrenme için uygundur.
- Çoğunlukla, fen bilgisi, bilgisayar ve yabancı dil laboratuvarları, bu düzene uygun olarak oluşturulur.
- Bu düzen, bireylerin kendi hızında öğrenmesine imkân tanır.
- Bu yerleşim düzeni öğrencilerin bireysel başarılarını ölçebilmek için uygun bir düzendir. Sınavlarda bu düzen uygulanabilir.

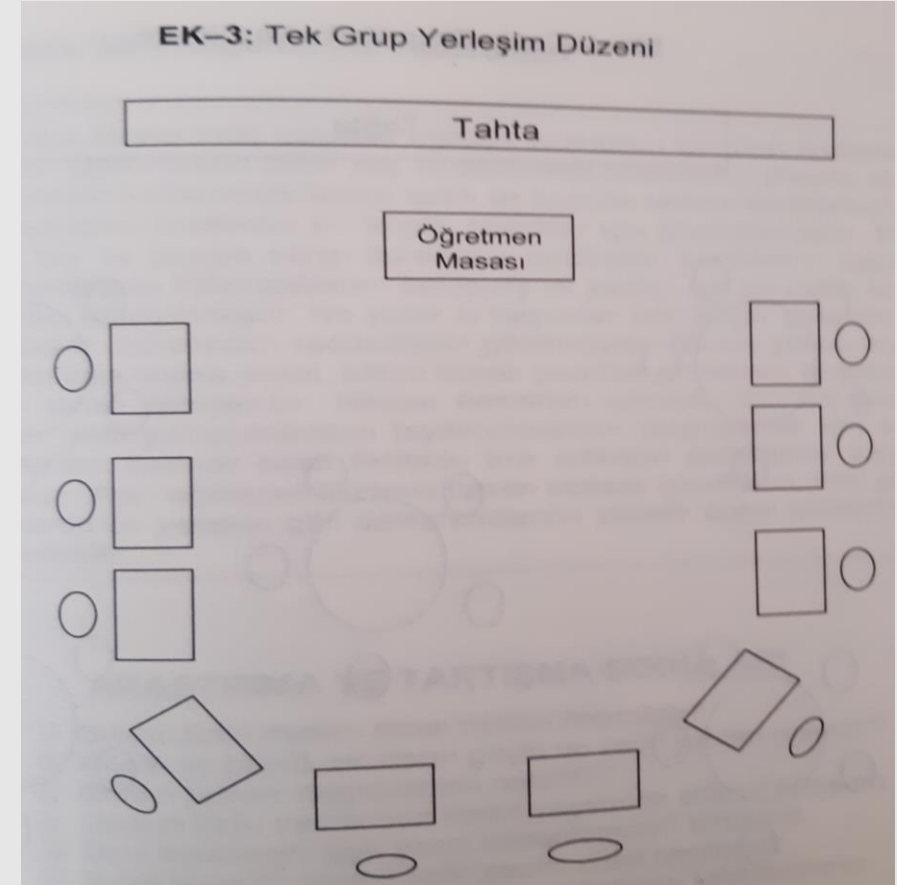

(Işık, 2022)

Sınıfta Yerleşim Düzenleri

Tek Gruplu Yerleşim Düzeni

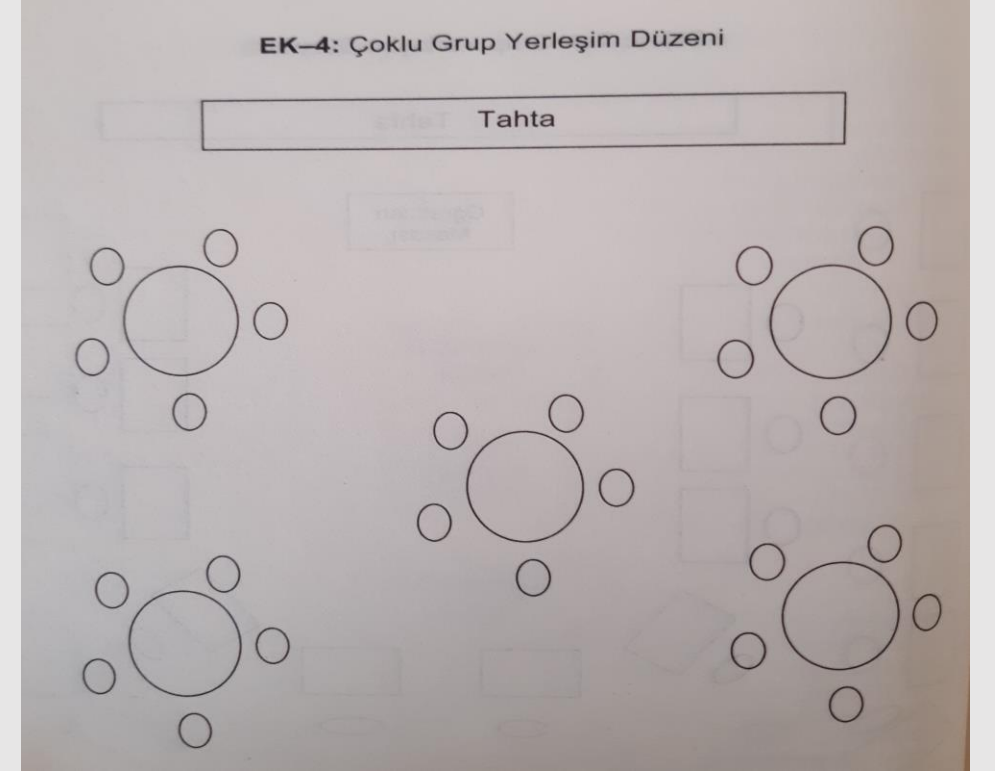
- Sınıftaki bütün öğrencilerin tek grup olarak yerleştirilir.
- Öğrenciler, daire, kare, köşeli "U" ya da "V" şeklinde oturabilir.
- Öğretmen, grubun bir üyesidir.
- Bu düzenleme, küçük sınıflar için uygundur.
- Sınıf üyeleri, diğer arkadaşlarını gözleme imkânına sahiptir.
- Bu yerleşim düzeni daha çok lisansüstü eğitimde seminer sunumu ya da vaka analizi türü durumlar için uygundur.

Sınıfta Yerleşim Düzenleri

Çok Gruplu Yerleşim Düzeni

- Öğrencilerin gruplar halinde çalışmasına imkan sağlar.
- Öğretmenin rolü daha çok bu gruplar arasındaki iletişimi sağlamaktır. Öğretmenin kontrol edebileceği sayıda grup olması önemlidir.
- Kalabalık sınıflar için uygun değildir.
- Öğrencilerin işbirliği yapmalarına imkan sağlar.
- Bu tür sınıflarda disiplin problemleri olabilir.
- Çok grup yerleşim düzeni öğrencilerde kendi ifade etme ve liderlik becerisini geliştirmeye yönelik etkinlikler için uygundur.

(Işık, 2022)

Kaynak: Işık, H. (2022). Öğrenme Ortamlarının Fiziksel Düzeni. Mehmet Şişman & Selahattin Turan (Eds). *Sınıf Yönetimi*, Pegem Akademi, Ankara, 61-78.

SINIFTA DİSİPLİN VE ÖĞRENCİ DAVRANIŞININ YÖNETİMİ

Kaynak: Yiğit, B. (2022). Sınıfta Disiplin ve Öğrenci Davranışının Yönetimi. Mehmet Şişman & Selahattin Turan (Eds). *Sınıf Yönetimi*, Pegem Akademi, Ankara, 79-98.

Sınıfta Disiplin ve Önemi

- ✓ **Disiplin**, mevcut yasa, kural, ilke ve düzenlemelere uygun davranmaktır.
- ✓ **Disiplinin amacı**, belirli amaçlarla bir araya gelmiş insanların, söz konusu amaçları daha iyi gerçekleştirebilmek için önceden belirlenmiş kurallara uyumunu sağlamaktır.
- ✓ **Sınıf disiplininin temel amacı**, sınıfta kurallar oluşturarak öğrenmeyi kolaylaştırmak ve istenmeyen davranışları en aza indirmektir. **Kısaca disiplin, istenmeyen davranışların önlenmesi ve iyileştirilmesidir** (Jones ve Jones, 1990).
- ❖ İstenmeyen öğrenci davranışları, sınıf içindeki öğrenme sürecini olumsuz yönde etkilemekte ve önemli zaman kayıplarına yol açmaktadır.
- ❖ Öğrencilerde gözlenen istenmeyen davranışlar pek çok olumsuz sonuç ortaya çıkarmakta, hatta bazıları öğrencinin öğrenim yaşantısının sona ermesine bile sebep olabilmektedir.
- ❖ Öğrencilerde görülen disiplinsiz davranışlar, **öğretmenlerin meslek doyumlarını azaltmakta, okula ve işine bağlılığı** zayıflatmaktadır.

(Yiğit, 2022)

Öğrenci Davranışlarını Etkileyen Etmenler

1 Öğrencilerin bireysel özellikleri ve gereksinimleri: Öğrencilerin içinde yaşadığı ve okula geldiği çevre, gereksinimleri ve kişilik yapısı sınıf içi davranışlarına yön veren önemli etkenlerdir.

3 Öğretmenlerin geçmiş yaşantıları: Yaşantısı düzenli, kendine güvenen, mutlu, olaylara iyimser açıdan yaklaşan, duygusal yönden dengeli olan öğretmenin yaşantı özellikleri sınıfa ve öğrencilerin davranışlarına olumlu olarak yansır.

5 Sınıf yönetimi konusunda öğretmenin yeterliliği: Sınıf yönetimi konusunda yeterli donanıma sahip olmayan öğretmenlerin, öğrenci davranışlarını yönetmeleri ve disiplin sağlamaları oldukça güçtür.

2 Okul ve sınıf iklimi: İnsanların birbirine sevgi ve saygı gösterdiği ortak amaçlar çevresinde görev ve sorumluluk duygusuna sahip, işbirliğinin güçlü olduğu okullarda davranışla ilgili sorunlara daha az rastlanmaktadır.

4 Öğrencinin amaçları ve okuldan beklentisi: Okulda ve sınıfta yaşanan davranış sorunlarının büyük bir kısmı da amaçsız ve beklentisi olmayan ya da düşük beklentilere sahip öğrencilerde görülmektedir.

6 Okul, çevre ve aile ilişkisi: Çocuğun okul başarısında, okul kadar ailenin de büyük önemi vardır. Çocuğun gelecekte kişilik sorunları yaşamaması, topluma yararlı bir birey olarak yetişmesi açısından okulda ve ailede verilen eğitimin birbiriyle tutarlı olması gerekir.

(Yiğit, 2022).

Sınıfta Öğrencilerin İstenmedik Davranışları

Bireysel Davranışlar

- 1-Derse Hazırlıksız Gelmek
- 2-Dersle ilgilenmemek
- 3-Derste Söz Almadan Konuşmak
- 4-Derste Başka Derslere Çalışmak
- 5-Derse Geç Gelmek
- 6-Yalan Söylemek
- 7-Başarısızlıklar için sürekli mazeret ileri sürmek
- 8-Sınıfta Gereksiz Konuşmak
- 9-Nezaket Kurallarına Uymamak
- 10-Sıralara Yazıp Çizmek
- 11-Argo Konuşmak
- 12- Kişisel Temizliğine Dikkat Etmemek
- 13-Kılık Kıyafetine Özen Göstermemek
- 14-Okul Dışından İstenmeyen Alışkanlıkları Sınıfa Yansıtmak

Arkadaşlarına Dönük Davranışlar

- 1-Arkadaşlarının Başarısını Kıskanmak
- 2-Arkadaşlarını Öğretmene Şikayet Etmek
- 3-Arkadaşlarına Lakap Takmak
- 5-Derste Diğer Arkadaşlarını Rahatsız Etmek
- 6-El Şakası Yapmak
- 7-Başkalarının Eşyalarını İzinsiz Almak
- 8-Arkadaşlarıyla Sağlıklı İletişim Kuramamak

Öğretmene Dönük Davranışlar

- 1-Verilen Görevi Yapmamak
- 2-Verilen Ev Ödevini Yapmamak
- 3-Öğretmenine Karşı Gelmek
- 4-Öğretmeni Ailesine Şikayet Etmek
- 5-Sınıfta Oturma Biçimine Dikkat Etmemek
- 6-Öğretmenle Sağlıklı İletişim Kuramamak

Sınıf İçinde İstenmeyen Davranışların Nedenleri

❖ Sınıf dışı etkenler:

- ✓ Sınıfın dışındaki evre ve zellikleri
- ✓ Okuldaki bireyler arasındaki uyumsuzluk ve geçimsizlik,
- ✓ Akademik başarısızlık,
- ✓ Okulda sıra dışı öğrencilerin çokluğu,
- ✓ öğrenciler için öğrenme fırsatlarının eşit olmayışı,
- ✓ öğretmenin sosyal ve akademik deneyimi vb.

❖ Sınıf içi etkenler:

- ✓ öğrenme ortamı,
- ✓ Sınıfta ğrencileri olumsuz davranışlara yönlendirebilecek öğrencilerin varlığı,
- ✓ öğretmenlerle ilgili öğrencilerde egemen olan yanlış inançlar,
- ✓ öğretmenin, öğrencinin tepkisini çekecek türden davranışları sıklıkla sergilemesi vb.
- ✓ Bazı sınıf içi istenmeyen davranışlar öğretmenden kaynaklanabilir.
- ✓ Sınıftaki ğrencileri birey olarak değil, grup olarak algılayıp ona göre davranmak,

(Yiğit, 2022).

Öğretmenin, öğrencilere karşı davranışlarını belirlerken dikkate alması gereken değişkenler (Vera, 2003; akt. Yiğit, 2022):

1. Müfredat ve Öğretme Stratejileri
2. Öğrencilerin Dersi Anlamada Güçlük Çekmeleri
3. Öğretmen-Öğrenci İlişkilerinin Niteliği
4. Öğrencinin Kendisi

1. Müfredat ve Öğretme Stratejileri

- ✓ Öğretmenin derse ve konuya uygun olmayan müfredat ve öğretim stratejileri izlemesi, öğrencilerde istenmeyen davranışların oluşmasına neden olan etkenlerden biridir.
- ✓ Bazen derste kullanılan yöntem doğru olsa bile öğrencinin bazı yanlış davranışları, öğretmenin yetersizliğinden ya da öğrencilerin çeşitli gereksinimlerinin karşılanmamasından da kaynaklanabilir.
- ✓ Öğretmen, öğretim stratejisini belirlerken:
 - Öğrenci grubunun büyüklüğü,
 - Öğrencilerin özellikleri,
 - Kaynaklardan yararlanma imkânı,
 - Ders için ayrılan zamanı dikkate almalıdır.

(Yiğit, 2022)

2. Öğrencilerin Dersi Anlamada Güçlük Çekmeleri

- ✓ Öğretmenin öğretim tarzını benimsemeyen öğrenci, zamanla ders içeriğinin, **kendi yeteneklerinin sınırını aştığını düşünerek öğrenmeyi reddeder, kendisini yetersiz ve beceriksiz olarak görmeye** başlar. Derste bulunma gerekliliğini sorgulamaya başlar.
- ✓ Öğrencinin dersi anlamada güçlük çekmesi, dersin gerektirdiği birtakım bilgi ve becerilerin öğrencide bulunmayışından kaynaklanıyorsa, öğrenciyi kazanmak için, ona bireysel olarak yapabileceği birtakım görevler verilmelidir. Adım adım seviye artırılarak sorunlu öğrencinin diğer öğrencilerin düzeyine çıkarılması sağlanmalıdır.

(Yiğit, 2022)

3. Öğretmen-Öğrenci İlişkilerinin Niteliği

- ✓ Öğrenciye yönelik öğretmen **beklentileri çok yüksekse**, öğrenci yoğun bir baskı altında kaldığını hissedebilir ve bunun doğal sonucu olarak oldukça fazla başarısızlık yaşayabilir.
- ✓ **Çok düşük beklenti düzeyi** de öğrencilerde derslerden sıkılma, ödev yapmama, rahatsızlık ve huzursuzluk davranışları gözlenmesine neden olabilir.
- ✓ Öğretmenin önceki yıllardaki performansı, öğrencilere karşı tutum ve davranışları, öğrenciler üzerinde bıraktığı izlenim, öğretmenin öğrencilerin aileleri ile olan iletişimi öğrencilerle olan ilişkisini etkilemektedir.

(Yiğit, 2022)

4. Öğrencinin Kendisi

- ✓ Öğrencinin sınıf dışı çevresinden kaynaklanan duygusal yaşantıları ve rahatsızlıkları sınıf içinde istenmeyen davranışlar olarak ortaya çıkabilir.
- ✓ Öğrencilerin gelişimi, ilgileri ve müfredata yaklaşımı, her öğrencinin bir birey olarak yaşam tarzı, uyum sorunları, ihtiyaçlarının bilinmesi, disiplinsiz davranışın temelinde yatan nedenin saptanmasını kolaylaştırabilir.
- ✓ İstenmeyen davranışların nedeninin ne olduğuna karar verebilmek için öğretmen:
 - Davranışının sınıfta ne tür bir sorun yarattığını açıklamalı,
 - Davranışın yanlış taraflarının ne olduğunu açıkça belirlemeli,
 - Davranışın düzeltilmesi için izleyeceği yola karar vermeli,
 - Davranışın oluştuğu koşulları doğru analiz etmelidir.

(Yiğit, 2022)

Sınıfta Disiplin Sorunlarının Önlenmesi

Sınıfta Disiplin Sorunlarının Önlenmesi

- ❖ Sınıf yönetimindeki başarı, sadece problemler ortaya çıktığında onları etkili bir biçimde çözmeyi değil, sınıfta ortaya çıkabilecek problemleri **önceden kestirip önlemeyi** gerektirir.
- ❖ Sınıfta öğrenci davranışlarının, öğretmen davranışları ile çok yakın bir ilişkisi vardır. **Etkili öğretmenlerin** sınıflarında, öğrencilerin istenmeyen davranışları zaman içerisinde en aza iner .

(Yiğit, 2022)

Sınıf yönetiminde bazı etkili öğretmen davranışları

- ✓ Öğrencileri tanır ve etkili iletişim kurar.
- ✓ Her öğrencinin ne yaptığından haberdardır.
- ✓ Sınıfta olup bitenlere anında müdahale eder.
- ✓ Dersi sınıf seviyesine uygun bir düzey ve tempoda götürür.
- ✓ Bütün öğrencilerin derse aktif katılımını sağlar.
- ✓ Öğrencileri ekip ve proje çalışmalarına teşvik eder.
- ✓ Öğrenciler arasında iyi bir işbirliğinin oluşmasını sağlar.
- ✓ Açık sınıf kuralları oluşturur.
- ✓ Sınıf yönetiminde öğrencilere sorumluluk verir

(Yiğit, 2022)

1-Önleyici Disiplin Uygulamaları

- ❖ Sınıfta disiplin sorunlarının önlenmesi için öğretmen (Duke, 1989; akt. Yiğit, 2022):
 - ✓ Sınıftaki bütün öğrencilerin sorumluluğunu kabul etmeli,
 - ✓ Sınıf içi kurallar, sağlam temellere oturtulmalı,
 - ✓ Pozitif bir sınıf iklimi oluşturulmalı,
 - ✓ Öğrencilere iyi rehberlik edilmeli,
 - ✓ Öğrencilere her konuda destek olunmalı,
 - ✓ Ailelerin katılımı sağlanmalıdır.

2-İstenmeyen Davranışların Değiştirilmesi

- ✓ Davranış değiştirme, bazen öğrenci davranışlarını doğrudan, bazen de onun izlediği müfredatı değiştirmek yoluyla olabilir.
- ✓ Olumsuz davranışların kontrol edilebilmesi açısından öğrenciye karşı izlenen tutum, öğrencinin öğretmenden beklentileri ile örtüşmelidir.
- ✓ Davranışların kontrol edilmesinde, öğrenciye davranışları konusunda **dönüt vermek** en önemli basamaktır. (olumlu davranışlarını övme, öğrencinin kendisine olan saygı ve güvenini artırır)
- ✓ Öğrencilerde olumsuz davranışları azaltma ve olumlu davranışlar geliştirme sürecinde öğretmen:
 - Öğrencilerine karşı her zaman olumlu ifadeler kullanmalı,
 - Fiziksel görünümüne, kıyafetine dikkat etmeli,
 - Beden dilini etkili kullanmalı,
 - Öğrenci etkinliklerine pozitif yaklaşmalı,
 - Ödüllendirme anlayışına sahip olmalıdır.

(Yiğit, 2022)

3-Öğrencilere Kendini Kontrol Etme Alışkanlığının Kazandırılması

- ✓ Öğrencilere kendi davranışlarını düzenleme ve kendilerini yönetme becerileri kazandırılabilir.
- ✓ Öncelikle öğrencinin, başarılı olabileceğine inancı artırılmalıdır. Öğrencilere kendi davranışlarını yönetmeleri için kazandırılması gereken becerilerin adımları:
 - «Arzu edilen davranış tanımlanmalı,
 - Kazandırılmak istenen davranışın amacı açıklanmalı,
 - Davranışın öğrenme ve öğrenci açısından önemi kavratılmalı,
 - Davranış için uygun ortam olup olmadığı araştırılmalı,
 - Öğrencilere kendilerini nasıl yönetecekleri öğretilmeli,
 - Davranışın gösterilmesi izlenmeli,
 - Oluşturulan disiplin sisteminin etkililiği değerlendirilmeli,
 - Disiplin süreci ek adımlarla takviye edilmelidir»

(Yiğit, 2022)

4-Davranış Değiştirmede Ödül ve Cezanın Kullanımı

- ✓ Cezanın öğrenci davranışlarını değiştirme konusunda uzun süre de etkisiz olduğu bilinmektedir. Ceza uygulamalarının bazı sonuçları şunlardır:
 - İstenmeyen davranışların geçici olarak azalmasına yol açabilir.
 - Bazen öğretici olabilir.
- ✓ Öğrenci davranışlarının iyileştirilmesi çalışmalarında başarılı olmak için öğretmenler, **cezadan daha fazla övgü ve ödül kullanmalıdır.**
- ✓ Övgüyü kullanırken öğrencinin yaşını, konumunu, övgünün dozunu iyi ayarlamak gerekir.

(Yiğit, 2022)

Muhtemel bazı disiplin sorunları ortaya çıktığında öğretmenin izleyebileceği bazı yollar:

- ✓ «Sınıf kurallarına uygun davranmayan öğrenciler için, kurallara uyumunu sağlayacak bir gelişim planı hazırlanmalıdır.
- ✓ Sınıfta önceden oluşturulan ilke ve kurallara uygun olmayan davranışlar ortaya çıktığında öğretmen, hemen müdahale etmeli, sınıf kurallarının ve ilkelerinin çiğnenmesine izin vermemelidir.
- ✓ Öğretmen, davranış sorunları yaşayan öğrencilerin kendi kendilerini nasıl kontrol altına alabilecekleri konusunda kendilerine bilgi vermelidir.
- ✓ Öğretmen, sınıfta davranış sorunları yaratan öğrencilerin oturması gereken yeri dikkatle seçmeli, sürekli denetlemelidir.
- ✓ Gerekli durumlarda okuldaki rehberlik servisiyle ilişki kurmalı ve yardım istenmelidir.
- ✓ Öğretmen, öğrencilerle sürekli işbirliği yapmalı ve iyi davranışlar kazanma konusunda onları teşvik etmelidir.
- ✓ Öğretmen, öğrencinin ailesiyle iletişim ve işbirliği içinde olmalıdır.»

(Yiğit, 2022)

Sınıfta Disiplin Sağlamada Etkili Yaklaşımlar (Yiğit, 2022)

1 Sınıfın Örgütlenmesi: Sınıftaki etkinliklerin örgütlenmesi, öğrencilerin akademik gereksinimleri üzerine inşa edilmelidir. İyi örgütlenmiş bir sınıfta davranışsal sorunların ortaya çıkma olasılığı azalır.

3 Derse Odaklaşmak: Fiziksel ve zihinsel olarak öğrencileri derse yoğunlaştırmadan derse başlamamalıdır. (2-3 dakika sessiz kalmak, derse normal olaylar dışında bazı ilginç olaylar anlatarak başlamak, sessiz bir tonla konuşmaya başlamak vb.)

5 Model Olmak: Öğretmen her haliyle öğrencilere iyi bir model olmalıdır. Bir araştırmaya göre iyi öğretmen, anlayışlı, sabırlı ve sevecen, iyi iletişim kuran, konusunu iyi bilen ve aktarabilen, derse hazırlıklı gelen, dersi sevdirek disiplin kuran, öğrencilerine arkadaş gibi davranan, şakacı, öğrencilerin düzeyine inebilen, herkese eşit davranan ve mesleğini sevendir (Köymen, 1988; akt. Yiğit, 2022).

7 Denetleme: Öğrenci çalışmaları sırasında, öğretmen belli aralıklarla sınıfta dolaşmalıdır. Bu denetimleri sırasında sınıfın doğal düzenini ve akışını bozmamalı, sınıftaki birçok öğrenci aynı davranışı yapmadığı sürece, sınıfın geneline yönelik uzun konuşmalar, eleştiriler yapmamalıdır.

2 Sınıfta İletişim: Etkili bir iletişim, iyi bir sınıf yönetiminin temelini oluşturur.

4 Davranışların Planlanması: Amacı açık olmayan, öğrencileri ders içi etkinliklere aktif olarak katmayan, sadece zamanı doldurmak için yapılan ders planlaması sonucunda öğrencilerde istenmeyen davranışların oluşması kaçınılmazdır. Öğretmen, planı kendisi için değil öğrenciler için yapmalıdır.

6 Sözel Olmayan Mesajlar: Sözel olmayan mesajlar göndermek, öğretmenin ustalığıyla orantılıdır. Sözel olmayan mesajların sınıf içerisinde etkili, yerinde ve zamanında kullanılması önemlidir

8 Düşük Seviyeli Müdahale: Öğretmen, hiçbir zaman öğrenciyle sınıf içerisinde tartışmaya girmemeli, istenmeyen davranış sergileyen öğrencilerle diğerlerinin farkına varmayacak şekilde ve telaşlanmadan ilgilenmelidir. Öğrencinin yanlış davranışları konusunda gereksinim duyulursa ders dışı bir zamanda sınıf dışında konuşulmalıdır

Sınıfın örgütlenmesinde dikkat edilecek bazı hususlar:

- «Öğrencilerin oturma biçimi öğretmeni görebilecek şekilde olmalı,
- Öğrencilere verilen günlük görevler, her gün gözden geçirilmeli,
- Sınıf içi genel kurallara her öğrencinin uyumu mutlak sağlanmalı,
- Öğrenciler, sorumluluk alma konusunda cesaretlendirilmeli,
- Öğrencilere verilen ev ödevleri düzenli olarak kontrol edilmeli,
- Öğrencilerin bireysel ihtiyaçları dikkate alınmalı,
- Öğrencilerin sınıf içinde hak ve sorumlulukları göz önüne alınmalı,
- Birlikte çalışmanın önemi vurgulanmalıdır»

(Yiğit, 2022)

Etkisiz Disiplin Uygulamaları

❖ Öğretmenlerin etkili uygulamaları bilmek kadar, sınıf yönetimi ve disiplininde etkisiz uygulamaları da bilmesi ve bu tür davranışlardan kaçınması önemlidir. Sınıf yönetiminde etkisiz olarak bilinen bazı uygulamalar:

- ✓ «Sınıf içerisinde hangi amaçla konulduğu anlaşılamayan kurallar,
- ✓ Öğrencilerin istenmeyen davranışlarını görmezden gelme,
- ✓ Öğrencilerin yanlış davranışlarına tutarsız davranma,
- ✓ Öğrenciye nasihatler içeren konuşmalar yapma,
- ✓ Cezalandırmada aşırıya kaçma»

(Yiğit, 2022)

Kaynak: Yiğit, B. (2022). Sınıfta Disiplin ve Öğrenci Davranışının Yönetimi. Mehmet Şişman & Selahattin Turan (Eds). *Sınıf Yönetimi*, Pegem Akademi, Ankara, 79-98.

SINIF KURALLARININ OLUŞTURULMASI

Kaynak: Arslan, H. (2022). Sınıf Kurallarının Oluşturulması.
Mehmet Şişman & Selahattin Turan (Eds). *Sınıf Yönetimi*, Pegem
Akademi, Ankara, 99-114.

Öğrenciler ve Kurallar

- ✓ Toplu yaşama alanı olan sınıftaki tüm etkinliklerin belli bir kurallar dizini içinde gerçekleştirilmesi beklenir. Bu nedenle kural koyma, sınıf yönetiminin en stratejik öğelerinden biridir.
- ✓ Örgün eğitim, planlı ve programlı bir etkinliktir. Eğitimsel amaçlar, sağlıklı bir sınıf ortamı olmaksızın gerçekleştirilemez.
- ✓ Sınıfta kontrolün sağlanması için sınıfın belirli kurallara bağlı olarak yönetilmesi gerekir. Bu kuralların, **öğretmen ve öğrencilerce ortaklaşa hazırlanması** gerekir (Canter ve Canter, 1996; akt. Arslan, 2022).

(Arslan, 2022)

Kural İhlalinde Öğretmenin Göstereceği Davranışlar

❖ Öğretmenlerin kural ihlalinde göstermesi gereken davranışlar şöyle sıralanabilir (Englander, 1986; akt. Arslan, 2022):

- ✓ Davranışı görmezlikten gelme,
- ✓ Öğretmen tarafından kuralların hatırlatılması,
- ✓ Öğrenciyi sözsüz ileti ile uyarma,
- ✓ Öğrenciyi düşük bir ses tonuyla uyarma,
- ✓ Öğrenciyi yüksek bir ses tonuyla uyarma,
- ✓ Öğrenciyi mizahi ve dolaylı bir şekilde uyarma
- ✓ Öğrencilere verilen bazı imtiyazların geri alınması
- ✓ İstenilen davranışı gösterdikleri zaman öğrencileri övme.

(Arslan, 2022)

❖ **Belirlenen sınıf kurallarının uygulanabilmesi için;**

- ✓ Öğrencilere uygun ortamların sağlanması gerekir.
- ✓ Öğrenciler, kurallara uymak için zorlanmamalıdır.
- ✓ Bunun için öğrencilerin kurallara uymakta zorlanacağı bir ortam oluşturulmamalıdır.
- ✓ Öğrenciler, kuralların mantıklı olmasına önem verirler .

(Arslan, 2022)

Öğrencilerin Sınıf Kurallarına Uyması İçin Gerekenler (Sadker ve Sadker, 1991; akt. Arslan, 2022):

Okullar, iyi bir yaşama alanı olmalı

01

02 Öğrencilere güvenilmeli

Kurallar oluşturulmalı

03

04 Kurallar öğrencilerin katılımlarıyla belirlenmeli

Kurallar değişmeye açık olmalı

05

06 Kuralların niçin ihlal edildiği değerlendirilmeli

(Arslan, 2022)

Kuralların Pekiştirilmesi ve Öğrenci Davranışına Etkisi

- ❖ Sınıf içinde değiştirilmesi gereken davranışlar önceden tespit edilmeli, istenilen davranışların tanımlanmasında **açıklık, istenirlik, sıklık ve öncelik** ölçütleri esas alınmalıdır (Muro ve Kottman, 1995).
- ❖ Öğretmenler, sınıf ortamında uygun pekiştirme yöntemleri uygulamalıdır. Seçilecek yöntemin, sınıf seviyelerine göre farklılık göstermesi gerekir (Borich ve Tombari, 1997).
- ❖ Sınıf içi kuralların uygulanmasında, öğretmen kontrolünün ve bunun sonucunda yaptırımların öğrenciler üzerindeki etkisinden çok **öğrencilerin kendi kendilerini kontrol etmeleri** sağlanmalıdır (Rosen, Taylor, O'Leary ve Sanderson, 1990).
- ❖ Öğrenciler kendi kendilerini kontrol eder hale gelirlerse, sınıf kurallarının uygulanmasında sorunlarla karşılaşmaz (Arslan, 2022).

(Arslan, 2022)

Kuralların Öğrenciler Tarafından Kabul Edilmesi

- ❖ Kurallar, gereksiz olarak algılanırsa, öğrencilerin onlara uyma olasılığı azalır. Kurallar, öğrencileri başarıya götürecek rehber olmalıdır.
- ❖ Deneyimli öğretmenler, disiplin sorunlarını sınıf kurallarıyla çözerler.
- ❖ Sınıf kurallarının daha iyi uygulanabilmesi için öğretmen ve öğrenciler arasında karşılıklı bir saygı ortamının oluşması gerekir. Bunun için;
 - ✓ Sınıf kuralları ortaklaşa oluşturulmalı,
 - ✓ Sınıf kuralları konusunda açık öğretimsel amaçların gerekliliği öğrencilere anlatılmalı,
 - ✓ Kendilerinden ne istendiği konusunda öğrencilerle iyi bir iletişim kurulmalı ve beklentiler açıklanmalı,
 - ✓ Öğrencilere kendilerini değerlendirme imkânı sağlanmalı, neyin yanlış ve neyin örnek bir davranış olduğu kendileri tarafından bilinmeli,
 - ✓ Öğretmen, davranışlarıyla sınıfta model olmalıdır (Arslan, 2022).

(Arslan, 2022)

Sınıf Kuralları ve Demokrasi

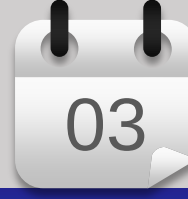
- Demokratik eğitimin amaçlarından biri, **hak ve sorumlulukların öğrencilere öğretilmesidir**. Sınıf kurallarının geliştirilmesi ve öğrencilere öğretilmesi süreci, bu amaca olumlu katkı sağlar. **Sınıf içi kuralların oluşturulmasında dikkat edilmesi gereken bazı hususlar** (Arslan, 2022);

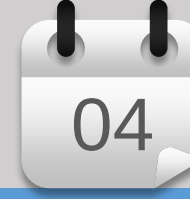
Kararların alınmasında
öğrenci katılımı sağlanmalı

Kurallarda hak ve
sorumluluklar yer
almalı

Kurallar eğitimsel
olmalı

Kurallar adil olmalı

(Arslan, 2022)

Sınıf Kurallarının Uygulanması

- ❖ Kurallar, oluşturulmakla kalmayıp etkili olarak uygulanmalıdır.
- ❖ Okulun ilk gününden itibaren öğrencilere düzenli, planlı ve programlı bir görüntünün verilmesi gerekir.
- ❖ Öğretmen, ilk günden itibaren, sınıf kurallarıyla ilgili olarak öğrencilere **olumlu davranmalıdır**.
- ❖ Olumsuz kelimeler, öğrenciler üzerinde olumsuz etki bırakır. Örneğin, "konuşmadan önce parmağınızı kaldırarak söz hakkı istemek, diğerlerine karşı her zaman saygılı olduğunuzu gösterir." cümlesi, öğrenciler üzerinde "asla parmağınızı kaldırmadan önce sınıfta konuşmayınız." cümlesinden daha olumlu bir etki bırakır.
- ❖ Kuralların kısa ve öz olması, öğrenilmesini ve uyulmasını kolaylaştırır (5-10 arası kural olması).

(Arslan, 2022)

❖ **Sınıfta kural oluşturma sürecinde aşağıdaki ilkelere uyulmalıdır:**

- ✓ «Az sayıda kural oluşturunuz.
- ✓ Kuralları olumlu olarak ifade ediniz.
- ✓ Gözlenebilir kurallar tanımlayınız.
- ✓ Kuralların olumlu ve olumsuz çıkarımlarını birlikte tanımlayınız.
- ✓ Öğrencilerin, kural geliştirmeye katılmalarını teşvik ediniz.
- ✓ Kuralları, öğrencilerin rahatlıkla görebileceği bir yere asınız»
(Arslan, 2022).

Sınıf Kurallarının Değerlendirilmesi

1. *İyi tasarlanmış kurallar, işbirlikçi akademik davranışlara dayanmalıdır.* İyi tasarlanan etkili kurallar için önerilen bazı ölçütler (Rademacher ve Callahan, 1998; akt.. (Arslan, 2022);

➤ a. *Her kural eylem sözcüğüyle ifade edilmeli.*

Olumlu örnek: Söz hakkı için parmağınızı kaldırınız. **Olumsuz örnek:** İzinsiz kesinlikle konuşmayınız.

➤ b. *Kurallar olumlu ifade edilmeli.*

Olumlu örnek: Koridorlarda yürüyünüz. **Olumsuz örnek:** Koridorlarda koşmayınız.

➤ c. *Kurallar gözlenebilen davranışlar olarak ifade edilmeli.*

Olumlu örnek: Söz hakkı alabilmek için parmağınızı kaldırınız. **Olumsuz örnek:** Konuşmadan önce düşününüz.

➤ d. *Kurallar, çalışma ve güvenlikle ilişkilendirilmeli.*

Olumlu örnek: Ders çalışmaya tam zamanında başlayınız. **Olumsuz örnek:** Herkes haftalık testin % 85'ini yapmalıdır.

➤ e. *Kuralları, genel ve transfer edilebilir şekilde tasarlanmalı.*

Olumlu örnek: Çalışmaya tam zamanında başlayınız. **Olumsuz örnek.** İşinizi yapınız ve öğretmen ne söyleyorsa ona uyunuz

(Arslan, 2022)

Sınıf Kurallarının Değerlendirilmesi

2. **Özel öğrenci davranışları tanımlanmalı.** Öğrenciler, her bir kuralı izleyebilmeleri için neye gereksinimleri olduğu konusunda düşünmelidir.
3. **Sınıf kuralları konusunda ailelerle iletişim kurulmalı.** Sınıf kuralları, ailelerle paylaşılmalı (sözlü veya yazılı olarak)
4. **Öğretmenlerin sorumlulukları tanımlanmalıdır.**

(Arslan, 2022)

Sınıf Kuralları

Önerilen Kurallar

- «1.Sınıfa sessizce giriniz.
2. Çalışmaya tam zamanında başlayınız.
3. Dersi kesmeden çalışmaya başlayınız
4. Çalışmayı zamanında tamamlayınız.
5. Ödevlerinizi takip ediniz.
6. Daha iyi anlamak için sorular isteyiniz
7. Yönergeleri sürekli takip ediniz.
8. Önemli bilgileri not alınız.
- 9 . Diğerleri konuşurken dinleyiniz.
10. Öğrencinin yüzüne bakınız.
11. Uygun bir dil kullanınız.
12. El ve ayakları uygun şekilde tutunuz.»

Öğretmenden Beklenenler

- «1. Sınıftan içeriye yavaşça yürüyünüz ve gülümseyerek sınıfı selamlayınız. Beraberinizde getirdiğiniz eşyaları masaya koyunuz. Size ayrılan sandalye veya kürsünün yanında ayakta durunuz.
2. Ders süresince neler yapılacağını söyleyiniz ve derse hemen başlayınız.
3. Dersin başında ilgi ve dikkati dağıtacak davranışlardan kaçınınız.
4. Dersin sonunda konuyu bitiriniz ve konuyu tamamlayıcı bilgileri gelecek derse bırakmayınız.
5. Ödevlerin, gerekliliklerinin yerine getirildiğini kontrol ediniz.
6. Gereklilikleri tamamlamak için amaçlar koyunuz.
7. Dikkatli konuşunuz. Dersin anlaşılıp anlaşılmadığını kontrol için sorular sorunuz.
8. Önemli bilgiler için ipuçları veriniz
9. Olumlu jest ve mimikler yapınız.
10. Önemli bilgileri not ediniz.
11. Argo kelimeler kullanmayınız.
12. Sert hareketler, el ve kol hareketleri yapmaktan sakınınız.»

Öğrenciler Arası Sosyal İlişkilerin Geliştirilmesi

❖ **Sosyal beceri ve ilişkiler, çocuklara kazandırılması gereken en temel becerilerdendir.** Sosyal ve arkadaşlık ilişkilerini geliştirebilecek bazı yollar (Lock, Church, 2003; akt. Arslan, 2022):

- ✓ «Sahip oldukları başlıca becerileri değerlendiriniz.
- ✓ Öğrencilerin, kendilerini değerli ve sınıf toplumunun kabul edilen üyeleri olarak görmelerini sağlayınız.
- ✓ Öğrenciler arasında nasıl arkadaşlık kurulması gerektiği konusunda yardımcı olunuz.
- ✓ Sınıftan dışlanmış olan öğrencileri gözleyerek, bunların sınıfın diğer üyeleriyle iletişim içinde olmalarını sağlayınız.
- ✓ Ödüller kullanınız. Ödüller yoluyla öğrencilerin olumlu iletişim becerileri geliştirmesine yardım ediniz.
- ✓ Öğrenciler arasında olumlu sosyal iletişimin gelişeceği sınıf iklim oluşturunuz.
- ✓ Öğrencilere, basit ve zevk alınan oyunlar öğretiniz.

- ✓ Sosyal ilişkilerin sağlanmasındaki kuralları açık ve anlaşılır oluşturunuz.
- ✓ Öğrencilere, karşılaştıkları olumlu ve olumsuz durumlarla ilgili çıkarımlarını yansıtmalarını öğretiniz.
- ✓ Öğrencilere, sınıf dışında da arkadaşlar edinebilmelerini öğretiniz ve rehberlik ediniz.
- ✓ Öğrencilerin, yaşlılarıyla ortak ilgi alanları oluşturmalarını destekleyiniz.
- ✓ Öğrencilere, sosyal becerilerin öğretimi konusunda kendinizi sürekli geliştiriniz.»

(Arslan, 2022)

Sınıfta Takım Çalışmasının Oluşturulması

❖ Sınıf ortamında öğrencilerin beraber çalışması ve birbirlerinin katkılarına saygı göstermesi için öğretmenin uygulayacağı bazı stratejiler (Dunton, 1998; akt. Arslan, 2022):

- ✓ «Öğrencileri, sınıf ortamında dikkatlice dinleyiniz, öğrencilerin duygularına ve düşüncelerine saygı gösteriniz.
- ✓ Öğrencilerin, çalışmalarını, birbirleriyle ve öğretmenleriyle paylaşımlarını, onların sınıf ortamında rahatça soru sormalarını destekleyiniz.
- ✓ Sınıfta öğrencilerin, fiziksel ve duygusal yönden güvende oldukları, duygularını açıkça ifade edebilecekleri bir ortam oluşturunuz.
- ✓ Öğrencilerin, diğer arkadaşlarının düşüncelerini dikkate almalarını, desteklemelerini ve geliştirmelerini sağlayınız.
- ✓ Meydana gelen olaylar, grup çalışmalarıyla değerlendiriniz.»

(Arslan, 2022)

Kaynak: Arslan, H. (2022). Sınıf Kurallarının Oluşturulması. Mehmet şişman & Selahattin Turan (Eds). *Sınıf Yönetimi*, Pegem Akademi, Ankara, 99-114.

SINIFTA ÖĞRENCİLERİN MOTİVASYONU

Kaynak: Yücel, C.& Gülveren, H. (2022). Sınıfta Öğrencilerin Motivasyonu. Mehmet Şişman & Selahattin Turan (Eds). *Sınıf Yönetimi*, Pegem Akademi, Ankara, 115-134.

- ❖ Motivasyon, harekete geçirme anlamına gelir.
- ❖ Günümüzde motivasyonu tanımlamada üç ortak payda:
 - ✓ Davranışa enerji sağlayan organizmanın içindeki ve çevredeki güçler,
 - ✓ Davranışın yönünü belirleyen ve ona rotasını veren unsur ve süreçler
 - ✓ Davranışın sürekliliğini sağlayan etmen ve süreçlerdir.
- ❖ **Bir organizmanın motive olduğunu söyleyebilmek için;**
 - (a) eyleme geçmesi,
 - (b) eylemin belirli bir yöneliminin ya da rotasının olması,
 - (c) eylemde sebat göstermesi ölçüt olarak alınır.
- ❖ Önceleri, «*bizi motive eden nedir?*», son yıllarda ise «*nasıl motive oluruz?*» sorusunu cevaplamaya dönük modeller geliştirilmeye çalışılmaktadır.

(Yücel & Gülveren, 2022).

❖ *Motivasyon teorileri*; insan ya da diğer organizmaların davranışlarının *nasıl veya ne tarafından* yönlendirildiğini ve devamlılığının sağlandığını açıklamaya çalışır.

❖ Yeni motivasyon teoriler genel olarak iki grupta toplanabilir;

1. İçerik teorileri: davranışa enerjisini, yönünü ve devamlılığını veren ne olduğuyla ilgilenir.

2. Süreç teorileri: davranışın aktivasyonunun, yönünün ve devamlılığının nasıl oluştuğu üzerinde durur.

(Yücel & Gülveren, 2022).

Motivasyonla İlgili Eski Görüşler

- ✓ Hazcılık
- ✓ İçgüdü ve Bilinç Altı
- ✓ Dürtü ve Pekiştireç

Hazcılık

- ❖ İnsan davranışlarıyla ilgili en eski açıklama, **hedonizm prensibidir**. Bu prensibe göre, her organizma haz veren şeylere meyletme ve elem verici şeylerden kaçınma eğilimindedir.
- ❖ Hazcılık, organizmanın davranışlarını bilinçli olarak seçtiğini ve rasyonel davranabildiğini kabul eder.
- ❖ Bir canlıyı bir şey yapması için enerjik hale getirmek, yapılanı istendik rotada yönlendirmek ve yaptığını belli bir süre kalıcı hale getirmek ve sürdürmesini sağlamak için şunlar sağlanmalıdır:
 - ✓ «Ona haz verici bir durum, ortam veya sonuç sunmak, elem verici durum, ortam veya sonuçları ortadan kaldırmak
 - ✓ İstenilen şeyi yapmamasına neden olan haz verici durum, ortam veya sonuçları ortadan kaldırmak,
 - ✓ İstenilen şeyi yapmaması halinde elem verici durum, ortam veya sonuçların farkına varmasını sağlamak,
 - ✓ İstendik davranışı yaparak hoşnutsuzluk verici durumdan kurtulmanın mümkün olduğunu göstermek,
 - ✓ İstendik davranışı yapmadığı durumda haz verici durumdan mahrum kalacağını göstermek,
 - ✓ Hoşnutluk verici duruma ulaşmanın mümkün olduğuna inandırmaktır»

(Yücel & Gülveren, 2022).

İçgüdü ve Bilinç Altı

- ✓ Bazı psikologlara göre, insan davranışını anlamada içgüdü ve bilinç dışı unsurları da kullanmak gereklidir.
- ✓ İnsanlar, her zaman kendilerini tatmin edecek ihtiyaç ve arzularının bilinçli olarak farkında değildir.
- ✓ İnsanlar, belirli bir şekilde davranmalarına neden olan otomatik mekanizmalara sahiptir. İçsel ya da dışsal bir uyarıcı bu mekanizmayı uyardığı an birey, otomatik olarak belli davranışları yapmaya başlar.
- ✓ İnsanların, aktif olma, merak, sevmek, korkma, kıskanma ve sempati gibi doğuştan sahip olduğu içgüdüler, bilinç dışı etmenler olarak insan davranışlarının temel belirleyicileridir. Bireyi motive edebilmek için bu temel içgüdüler uyacak durumlar oluşturmak gerekir.

(Yücel & Gülveren, 2022).

Dürtü ve Pekiştirme

- ✓ **Dürtü**, belli bir amacı gerçekleştirmek için organizmayı etkileyen açlık ve susuzluk gibi enerji doğurucu kaynaklardır.
- ✓ Dürtü, organizmanın içsel dengesindeki bir azalma sonucunda devreye girerek bedenin yeniden dengelenmesine yardımcı olur.
- ✓ Bir davranışın anlaşılmasında dürtünün yanında geçmiş tecrübelerin başarısının ve davranış sonunda elde edilecek sonuç ya da mükafata ilişkin beklentilerin de rolü olduğu düşünülür.
- ✓ Birey, geçmişte yaptığı davranışlar başarıya ulaşmış, olumlu ve hoşnutluk vermişse gelecekte aynı veya benzer durumlarda aynı davranışı tekrarlama eğiliminde olur.
- ✓ **Pekiştirme teorileri**, davranışların sonucunun başarıya ulaşp ulaşmamış olmasına ağırlık verir.
- ✓ Davranışı tahmin edebilmek için insanın içinde olup bitenlerle ilgilenmek yerine insanın yaptığı bir şey sonunda başına gelenlerin incelenmesi gereğine inanılır. Bu yaklaşım davranışı tetikleyen ve enerji sağlayan etmenleri umursamaz .

(Yücel & Gülveren, 2022).

Motivasyonla İlgili Modern Teoriler

1. İçerik Teorileri

- a. Maslow'un ihtiyaçlar Hiyerarşisi Teorisi
- b. Alderfer'in ERG Teorisi
- c. Herzberg'in İki Faktör Teorisi
- d. McClelland'ın Öğrenilmiş ihtiyaçlar Teorisi

2. Süreç Teorileri

- a. Vroom'un Beklenti Teorisi
- b. Adam'ın Eşitlik veya Adillik Teorisi
- c. Locke'nin Hedef Belirleme Teorisi

Maslow'un ihtiyaçlar Hiyerarşisi Teorisi

- ✓ Kişinin davranışı, herhangi bir ihtiyacının doyurulup doyurulmamış olmasıyla ilgilidir.
- ✓ Davranışa neden olan ihtiyaç doyuruluncaya kadar davranış süreklilik gösterir.
- ✓ İhtiyaçlar, bir merdivenin basamakları gibi hiyerarşik bir önem sırasına sahiptir.
- ✓ İhtiyaçlar hiyerarşisinde bir ihtiyaç karşılanır karşılanmaz gücü azalmakta ve bir başka ihtiyaç ortaya çıkmaktadır.
- ✓ **İhtiyaçlar:**
 1. **Fizyolojik ihtiyaçlar** (gıda, su, hava, dinlenme vb. İhtiyaçlar)
 2. **Güvenlik ihtiyacı** (hem fiziksel hem de psikolojik anlamda güvenlik ihtiyacı)
 3. **Ait olma ihtiyacı** (başkaları tarafından fark edilme, özen gösterilme ve sosyal ilişki ihtiyacı vb.)
 4. **Kendine güven** (kendine saygı duyma, problemlerin üstesinden gelebilecek güce sahip olduğuna inanma, başarılı olabileceğini hissetme, vb.)
 5. **Kendini gerçekleştirme** (insanın kendini tamamlama veya kendi yeteneklerini tam olarak kullanabilme vb.)

(Yücel & Gülveren, 2022).

Alderfer'in ERG Teorisi

- ❖ Clayton Alderfer tarafından geliştirilmiştir.
- ❖ Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi teorisinin gözden geçirilmiş halidir.
- ❖ Kişi, alt basamaklardaki ihtiyaçlarını giderdiğinde bir üst basamaklardaki ihtiyaçlarını karşılamaya yönelir. Üst basamaktaki bir ihtiyaç tatmin edilemezse birey, bir alt basamaktaki ihtiyaca geri döner.
- ❖ Maslow'un teorisinden farklı olarak bu teori, kişinin aynı anda değişik basamaklardaki ihtiyaçlarını doyurmayı arzulayabileceğini de kabul eder.
- ❖ **Teori, üç temel gereksinimi içerir:**
 - 1-Var Olma Gereksinimleri:** Maslow'un kuramının ilk iki basamağında tanımlanan her türden fizyolojik ve güvenlik gereksinimlerini içerir.
 - 2-İlişki Gereksinimleri:** Bu tür gereksinimler, bireyin tek başına yaşayamayacağı ve diğer bireylerden oluşan çevreyle etkileşimde bulunmasının gereğini açıklar. (Destek, saygı, tanınma ve ait olma vb.)
 - 3-Gelişme Gereksinimleri:** Bireylerin çevreleriyle verimli bir şekilde yenilik gerçekleştirecek biçimde etkileşimlerini içermektedir. Bireysel olgunlaşma ve gelişmeyi içerir (Yücel & Gülveren, 2022).

(Yücel & Gülveren, 2022).

Herzberg'in İki Faktör Teorisi

- ❖ Herzberg'e göre gerçek motivasyonun kaynağı **içseldir**.
- ❖ Herzberg, insanları (a) ***hijyen arayıcıları*** ve (b) ***motivasyon arayıcıları*** olarak sınıflandırır.
- ❖ ***Hijyen etmenleri***: Bu etmenlerin noksan oluşu, insanda memnuniyetsizlik yaratır. Bunların düzene sokulması, eksik ve noksanların tamamlanması, memnuniyetsizliği ortadan kaldırır. Ama bu etmenlerdeki iyileşme, daha fazla performans artışını teşvik etmez.
- ❖ ***Motive edici faktörler***: Bunlar, gerçek tatmini oluşturan etmenlerdir. Kişinin daha fazla ve isteyerek çalışmasını sağlar. Kişi, yaptığı işi sever ve kendisini geliştirme isteği duyar.

Hijyen Etmenleri

- Öğretmen-öğrenci ilişkisi
- Öğrenci-öğrenci ilişkisi
- Güvenlik
- Maddi imkânlar
- Araç-gereç
- Statü
- Yaşanılan ortamın fiziki şartları

Motivasyon Etmenleri

- Öğrendiğini hissetme
- Sorumluluk alma
- İlerleme, gelişme imkânı
- Başarılı olma
- Takdir edilme
- Yapılanın değerinin bilinmesi
- Tanınma

(Yücel & Gülveren, 2022)

McClelland'ın Öğrenilmiş ihtiyaçlar Teorisi

- ✓ İnsanların ihtiyaçları, içinde yaşadıkları kültürün ürünüdür. Kişi çevresinde gelişen olaylardan, tecrübelerinden ve özellikle çocukluk yıllarındaki tecrübelerinden etkilenecek neye ihtiyaç duyacağını öğrenir.

❖ Öğrenilmiş ihtiyaçlar:

(a) Başarılı olma, (b) ilişkili olma (c) güçlü olma ve (d) özerk olma ihtiyacı.

- ✓ Davranışların amacı, bu ihtiyaçlardan birini karşılamaktır.

❖ McClelland, daha çok başarı ihtiyacı üzerinde durmuştur. Ona göre, başarılı olma ihtiyacı duyan insan:

- ✓ «Bir problemi çözmek ya da zor bir görevi tamamlamak için sorumluluk almaktan çekinmez, buna büyük bir hevesle gönüllü olur.
- ✓ Kendisi için kolay olmayan hedefler belirler ve birçok insanın ürkeceği riskler alır.
- ✓ Yaptığı işlerin sonunda yaptığını anlamak için açık ve anlaşılır geri bildirim talep eder.
- ✓ Kendini görevine adanmış, gözü başka hiçbir şeyi görmez»

(Yücel & Gülveren, 2022).

Süreç Teorileri

- ❖ İlk bilişsel teorilere göre insan, yaptığı davranışın sonucunu önceden tahmin edebilir.
- ❖ İnsan davranışını yönlendiren faktörler, geleceğe ilişkin inançlar, beklentiler ve tahminlerdir.
- ❖ Organizmanın, çevreden aldığı ipuçlarını kullanarak gelecekte nasıl bir davranış yapması gerektiğini karara bağladığı görüş savunulur.

(Yücel & Gülveren, 2022).

Vroom'un Beklenti Teorisi

- ❖ İnsan, kendini değer ve önem verdiği bir sonuca ulaştıracak davranışları seçer.
- ❖ Kişi, başarabileceğine inandığı ve çekici gördüğü sonuçlara ulaşmak için çaba göstermeye razı olur.
- ❖ Teoriye göre:
 - ✓ Kişi, önce sonucu ve bu sonucun kendine ne sağlayacağını düşünür. Buna '**SONUÇ**' denir. (Sonuç ne?)
 - ✓ Sonra bu sonucun ve kendisine sağlanacak çıkarın ne kadar cazip olduğunu değerlendirir. Buna '**CEZBEDİCİLİK**' adı verilir. (Sonuçta elde edilecek şey ne kadar cazip?)
 - ✓ Üçüncü olarak, kişi davranışının bir sonuç vermesini bekler. Buna '**BEKLENTİ**' denir. Bu beklenti, kişinin bir görevi tamamlayabilmesi için gerekli olan kapasite ve yeterliliğe sahip olup olmadığının kişi tarafından değerlendirilmesiyle de ilgilidir. (Bu sonuca ulaşabilecek yeteneğim var mı?)
 - ✓ Sarf edilecek çabanın düzeyinin istenilen sonuca ulaşmaya yeterli olup olmadığına ilişkin olarak kişinin vardığı yargıya **ARAÇSALLIK** denir. Kişi, sarf edeceği çabayı sonuca ulaştıracak nitelikte görmezse davranışı göstermekten vazgeçebilir. (Bu çaba, istenilen sonuca ulaştırır mı?)
- ❖ Bireyden istenenin açık hale getirilmeli, istenen yapıldığında elde edilecek cazip bir şey önerilmeli ve birey istenen davranışı başarabileceğine inandırılmalıdır. Sonuca ulaştığında uygun pekiştireç verilmesi gerekir.

(Yücel & Gülveren, 2022).

Adam'ın Eşitlik veya Adillik Teorisi

- ❖ Birey, kendi çabasını ve aldığı ödülü kendi durumunda olan insanları ile karşılaştırır.
- ❖ İnsanlar, kendilerine adil ve eşit davranılmasını isterler.
- ❖ Eğer kişi, çabasının menfaatine oranının, kendine benzer kişinin çabasının menfaatine oranına eşit olduğunu algılayarsa, adalet ya da eşitlik koşulunun karşılandığına inanır. Kendi çabasının mükâfatına oranı, kendine benzerin çabasının mükâfatına oranından az ya da çok olduğunu düşünürse, adaletsizlik yapıldığını düşünür.
- ❖ **Kişi sonuçta bir adaletsizliğe karar verirse:**
 - ✓ Çaba düzeyini değiştirebilir.
 - ✓ Menfaatin eşitlenmesini talep edebilir,
 - ✓ Düşüncesini değiştirebilir,
 - ✓ Kendine eşit kabul ettiği başka birini seçebilir,
 - ✓ Kendine eşit gördüğü kişinin menfaatini etkilemeye çalışabilir,
 - ✓ Kendi bulunduğu ortamı veya durumu değiştirebilir

(Yücel & Gülveren, 2022).

Locke'nin Hedef Belirleme Teorisi

- ❖ Bireyin davranışı, **bilinçli olarak belirlenmiş hedeflere bağlıdır**. Kişi hedefe ulaşınca kadar onu gerçekleştirmeye yönelik davranışlar gösterir.
- ❖ Hedef, kişinin kendisi veya dışarıdan biri tarafından belirlenebilir.
- ❖ Bir hedefin davranışı motive etme derecesi şunlara bağlıdır: ***Hedefin belirli olması, Hedefe ulaşmada zorluk düzeyi, Hedefe ulaşmada adanmışlık.***
- ❖ ***Ulaşılması zor, açık, ölçülebilir hedefler***, kişiyi daha fazla motive edebilir. Kişi, yaptığından gurur duyar. Kişi, ne yapması gerektiğini açıkça bilir ve anlaması kolaylaşır. Kişiye kendini değerlendirme ve düzeltme fırsatı vererek kendini geliştirip gerçekleştirmesine yardımcı olur. Sorumluluk duygusunu geliştirir. Kendine güvenini artırır.
- ❖ Hedef aşırı zor ise, kabul görmemişse motivasyon düşük olabilir.

(Yücel & Gülveren, 2022).

Öğretimde Motivasyon

- ❖ Öğrencilerin başarı güdülerini artırmak için önerilen bazı yöntemler:
 - ✓ «Öğrencinin ihtiyacı konusunda somut bilgi verin,
 - ✓ Öğrencilere nasıl konuşması ve düşünmesi gerektiğini gösterin,
 - ✓ Öğrencilerin, yapılan işten elde edeceklerini bilmelerini sağlayın,
 - ✓ Öğrencilere, kendilerine saygıyı artıran hedefe nasıl ulaşılacağını öğretin,
 - ✓ Öğrencinin geçmişinde başarısızlık varsa, işe küçük hedeflerle başlayın»

(Yücel & Gülveren, 2022).

Öğretimde Motivasyon

❖ Okuldaki başarısızlıklarının asıl nedeni, motivasyon eksikliğine bağlanan öğrenciler, öğrenmeye genellikle isteksiz olan kişiler olarak tanımlanır. Motivasyon eksikliği olan öğrencilerin genel özellikleri şöyle sıralanabilir.

- ✓ «Öğretmence verilen işi yapmaya geç başlar, erken bitirirler,
- ✓ Zor olarak algıladıkları bir işi yaparken sabırsızdırlar,
- ✓ Yaptıkları işler gelişi güzeldir, hatalar fazladır»

(Yücel & Gülveren, 2022).

Öğretimde Motivasyon

Dışsal ve İçsel Motivasyon

- ❖ **İçsel motivasyonda;** kişiyi öğrenmeye veya bir şeyi yapmaya zorlayan, dışarıdan gelen etkiler veya baskılar değil, kişinin kendi istekleri, arzuları ve merakıdır.
- ❖ İçsel motivasyon dışsal ödüllerden çok içsel ödüllerle ilişkilidir. Kişi zor bir işi yaptığında kendi kendine "aferin bana, başardım" demesi içsel bir ödüdür.
- ❖ Çocuklar, çok meraklı olup öğrenmeye açıktır. Eğer onların bu özellikleri sınıf içerisinde uygun ortamlarla desteklenirse, öğrenciler dışarıdan bir baskı olmadan kendi kendilerine öğrenen kişiler haline gelebilir.
- ❖ İçsel ödüllerin kullanımı dışsal ödüllerden daha kolay ve daha önemlidir.

(Yücel & Gülveren, 2022).

Dışsal ve İçsel Motivasyon Arttırmaya Yönelik Bazı Etkinlikler (Bantjes, 2003; akt.Yücel & Gülveren, 2022)

İçsel Motivasyon

- «Öğrenilmesi gereken bazı içeriklerin ve becerilerin neden önemli olduğunu açıklamak veya göstermek
- Merak duygusunu canlandırmak, harekete geçirmek
- Değişik etkinlikler düzenlemek ve duysal uyarıcılar sunmak
- Oyunlar ve benzeşimlerden yararlanmak
- Öğrencinin ihtiyaçlarıyla bağlantı kurmak
- Öğrencinin etkinlikler için plan oluşturmaya yardım etmek»

Dışsal Motivasyon

- «Açık anlaşılır açıklamalar yapmak
- Doğru geri bildirimler vermek
- Öğrenci için değeri olan ödüller sunmak
- Ödüllerin öğrenciler tarafından elde edilebilir olduğundan emin olmak»

Motivasyona Duyulan İhtiyacın Temelleri

Tablo 7.2: Motivasyona Duyulan İhtiyacın Temelleri

Temel Etmen	Davranışın nedeni
Biyolojik	• Uyarmayı artırma veya azaltma. • Duyuları harekete geçirme. • Açlığı, susuzluğu, rahatsızlığı azaltma. • Biyolojik dengelenmeyi sağlama.
Duygusal	• Duyuşsal ahengi artırma veya azaltma. • Kendini iyi hissetme duygusunu artırma. • Kendini kötü hissetme duygusunu azaltma. • Öz benliğin güvenliğini artırma. • İyimser ve hevesli olma seviyelerini koruma.
Zihinsel	• İlgi uyandıran bir duruma karşı dikkati sürekli kılma. • Anlama ve anlamlandırma becerilerini geliştirme. • Dengeyi artırma, belirsizliği azaltma. • Bir problemi çözme ve karar verme. • Çözüm üretme. • Yıpratıcı, tehdit edici riskleri etkisiz kılma.
Başarımsal	• Kendisi için belirlediği amaçlara ulaşma. • Bir hayalinin peşine düşme. • Kendi hayatının dizginlerini eline geçirme. • Amaca giden yoldaki riskleri ortadan kaldırma. • Başkalarının kendi hayatı üzerindeki etkisini azaltma.
Davranışsal	• Önceden karşılaşılmış uyarıcıya tepkinin tekrarı. • Haz verici, memnuniyet verici bir sonuç elde etme. • Beğenilen bir modele benzeme çabası.
Dini	• Hayatının amacını anlama çabasını yüceltme. • Kendini üstün ve ilahi bir güçle bağlantılı görme.

(Cameron & Pierce, 2003; akt. Yücel & Gülveren, 2022)

Öğretimde Motivasyon

- ❖ Öğrencinin akademik içsel motivasyonu hakkında bilgi edinmek için şu özellikler dikkate alınabilir:
 - ✓ «Verilen bir işi sürdürmede öğrencinin yeteneği,
 - ✓ Öğrencinin verilen bir işin üstesinden gelmek için harcadığı zaman,
 - ✓ Doğuştan gelen öğrenme merakı,
 - ✓ Bir etkinliğe yönelik olarak algıladığı yeterlik düzeyi,
 - ✓ Bir etkinliği seçmede ortaya koyduğu isteklilik.»
- ❖ Araştırmalara göre, motivasyonu artırmak için içsel ve dışsal motive edicilerin birlikte kullanılması daha yararlı olmaktadır.
- ❖ İçsel olarak motive olmamış bir kişi için dışsal motive ediciler istenen işi yapmada kişiyi harekete geçirmek için sunulmalıdır.

(Yücel & Gülveren, 2022).

Öğretimde Motivasyon

❖ **Motivasyonda dikkat edilmesi gereken bazı ilkeler** (Palardy, 1999; akt. Yücel & Gülveren, 2022):

- ✓ «Hedeflerin belirlenmesi sürecine öğrencileri dâhil edin.
- ✓ Hedefleri bireyselleştirin.
- ✓ İçerikte nelerin öncelikli olduğunu belirleyin.
- ✓ Öğrenilen konunun önemini gösterin.
- ✓ Öğrencilerin öğrenmeyi öğrenmelerine yardım edin.
- ✓ Öğrencilerin ilk yaşadıkları tecrübe olumlu olsun.
- ✓ Bilinmeyenden bilinene doğru açıklama yapın
- ✓ Öğrencilerin ilgilerini ve meraklarını uyandırın.
- ✓ Başarı için öğrenciyi programlayın.
- ✓ Öğrencileri, başarılı olduklarında ödüllendirin.
- ✓ Öğrencileri çaba göstermeleri için ödüllendirin.
- ✓ Öğrenmede model olun.
- ✓ Öğrenciyi öğrenmeye katın.
- ✓ Değişik öğretim stratejilerini kullanın.
- ✓ İlgi gösterin ve arkadaşça davranın»

Öğretimde Motivasyon

❖ Öğretmenlerin,

- ✓ öğrencilerin başarıları hakkındaki beklentileri ve bunu öğrencilere bir şekilde bildirmeleri,
- ✓ öğrencilere değişik etkinlikler sunması ve ortamlar hazırlaması,
- ✓ öğrenme-öğretme durumlarında kullandığı öğretim yöntemleri,
- ✓ gerekli araç-gereç kullanımı,
- ✓ öğrencilerin kendi stratejilerini kullanmalarına izin vermesi de motivasyonu etkileyen değişkenlerdendir .

(Yücel & Gülveren, 2022).

Kaynak: Yücel, C.& Gülveren, H. (2022). Sınıfta Öğrencilerin Motivasyonu. Mehmet Şişman & Selahattin Turan (Eds). *Sınıf Yönetimi*, Pegem Akademi, Ankara, 115-134.

SINIFTA İLETİŞİM SÜRECİ

Kaynak: Memişoğlu, S. P. (2022). Sınıfta İletişim Süreci. Mehmet Şişman & Selahattin Turan (Eds). *Sınıf Yönetimi*, Pegem Akademi, Ankara, 135-148.

İletişim

- ✓ İletişim, bireyler arası düşünce ve duygu alışverişidir.
- ✓ İletişim, bilgi, duygu üretme, aktarma ve anlamlandırma sürecidir.
- ✓ Eğitimin temel amaçlarından birisi de insanların iletişim becerilerini geliştirmektir .

Memişoğlu, 2022)

İletişim Türleri

Kişi içi İletişim

- Bir insanın düşünmesi, kişisel ihtiyaçlarının farkına varması, iç gözlem yapması, kendi içinden mesaj alması ya da kendine sorular sorarak bunlara cevaplar üretmesi bir kişi içi iletişim sayılabilir.
- İnsanın çevresiyle kuracağı iletişim, kendi içinde başlar.

Kişilerarası İletişim

- Kaynağını ve hedefini insanların oluşturduğu iletişim türüdür.
- Bir iletişimin "kişiler arası" iletişim sayılabilmesi için (Tubbs ve Moss, 1974):
 - ✓ İletişime katılanların birbirine yakın olması,
 - ✓ İletişimin çift yönlü olması,
 - ✓ Mesajların sözlü ve sözsüz olması.

Örgüt-içi İletişim

- (a) Aşağı doğru iletişim:* Örgütte mesajın üst yönetim basamaklarından aşağı doğru aktığı iletişim biçimi
- (b) Yukarı doğru iletişim:* Örgütün alt basamaklarından üst basamaklarına doğru gerçekleşen iletişim biçimi
- (c) Yatay iletişim:* Aralarında yönetsel yetki bakımından farklılık bulunmayan kişilerin kurdukları iletişim
- (d) Çapraz iletişim:* Kimi durumlarda örgüt üyelerinin kendileri ile aynı düzeyde, alt ya da üst düzeyde bulunan kişiler ile iletişimde bulunması (Açıkgöz, 1994).

Kitle İletişimi

- Bazı bilgilerin ve sembollerin, birtakım kaynaklar tarafından üretilmesi, geniş insan topluluklarına iletilmesi ve bu insanlar tarafından yorumlanması sürecine "kitle iletişimi" adı verilir.
- Kitle iletişiminde, kaynakla hedef arasındaki kanallara ise "kitle iletişim araçları" denir. (Radyo, televizyon, elektronik yayıncılık, gazete vb.)

(Memişoğlu, 2022).

İletişim Öğeleri

1 Kaynak: Hedeflediği kişi ya da grupta davranış değişikliği oluşturmak üzere iletişim sürecini başlatan kişidir. Sınıfta bu görevi üstlenen kişi öğretmendir. Öğretmen, yerine göre bu rolü öğrencilerle değiştirebilir.

3 Kanal: Mesajın alıcıya iletilmesini sağlayan araç ve yöntemlerdir.

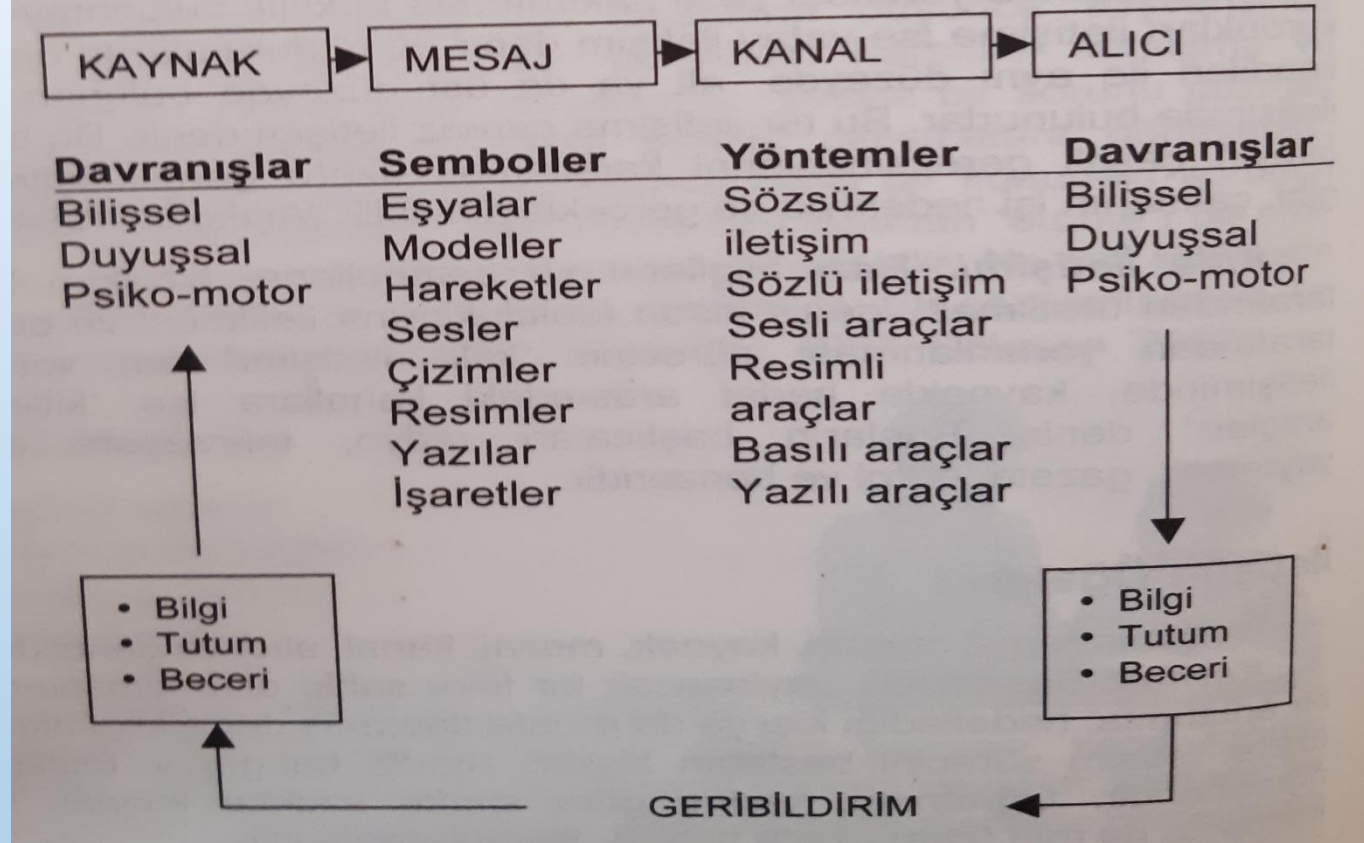
5 Geribildirim: Alıcıdan kaynağa yönelen tepkilere denir. İletişim sürecinde kaynak, alıcıya gönderdiği mesajların ne denli anlaşıldığını alacağı tepkilerden anlar.

2 Mesaj: İletişime esas olan haber, bilgi, duygu ve semboller olarak nitelendirilir.

4 Alıcı: Kaynağın gönderdiği mesajlara hedef olan kişi ya da kişilerdir.

(Memişoğlu, 2022).

- ❖ «İletişim sürecinde kullanılan mesajlarla kanalları oluşturan sembol, araç ve yöntemlerin hepsine birden "İletişim araç ve yöntemleri" denir.»

İletişim Süreci (Demirel, 1999, 173; akt. Memişoğlu, 2022).

Sınıfta İletişim

- ✓ Eğitim, bir iletişim sürecidir.
- ✓ Etkili iletişim için öğretmen ve öğrenci, iletişim süreci içinde, kaynak ve alıcı olarak rollerini sürekli olarak değiştirmelidir.
- ✓ Sınıf iletişim süreci çift yönlü ve öğrencinin katılımı sağlanarak gerçekleştirilmeli.
- ✓ Öğretmenlerin iletişim becerileri, öğrencilerin gelişimlerini, davranışlarını, duygularını, tutumlarını ve kendilerini algılama biçimlerini etkiler.
- ✓ Öğretmenin ne söylediğinden çok, öğrencilerin ne anladığı, hem iletişim hem de öğretme ve öğrenme süreci açısından önemlidir.
- ✓ Sınıfta öğrenci-öğrenci iletişimi de yoğundur.
- ✓ Her zaman mesajlar gönderildiği gibi anlaşılmaz.
- ✓ Etkili iletişimde konuşmak kadar dinlemek de önemlidir

Memişoğlu, 2022)

Sınıfta İletişim

- ❖ **Etkili iletişimde konuşmak kadar dinlemek de önemlidir.**
- ❖ Dinleme, karşıdaki kişiye ve düşüncelerine değer vermedir. İnsan dinlerken şu durumlardan birini kullanabilirler.
 - ✓ Önemsememe,
 - ✓ Seçici dinleme,
 - ✓ Dikkatle dinleme,
 - ✓ Empatik dinleme (Memişoğlu, 2022)
- ❖ Öğrencilerin öğrenme sürecine etkin olarak katılmalarını sağlamak, etkili öğretmenliğin bir göstergesidir. Çocuğu dinlemenin yararları (Navora, 1999; akt. Memişoğlu, 2022):
 - ✓ «Konuşma yeteneği artar,
 - ✓ Kelime dağarcığı zenginleşir,
 - ✓ Kendini daha iyi ifade eder,
 - ✓ Kendini daha huzurlu ve rahat hisseder,
 - ✓ Kişisel ve sosyal yönden gelişir,
 - ✓ Kendine güvenir.»

Memişoğlu, 2022)

İletişim Engelleri

- **İletişim engelleri**, iletişim sürecinde bir mesajın iletilmesini ve alınmasını olumsuz yönde etkileyen bütün etmenlerdir. Bunlar, dört grupta toplanabilir (Can, 1992; akt. Memişoğlu, 2022):

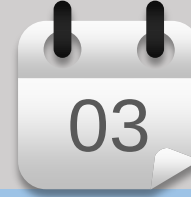
1. Teknik Engeller

- a) Zamanlama
- b) Aşırı Bilgi Yükleme
- c) Gürültü
- d) Kültürel Farklılıklar ve Eğitim

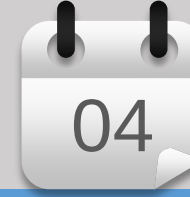
2. Dil Güçlükleri

- a) Seçilen Sözcük
- b) Semantik

3. Psikolojik Engeller

- a) Güven ve Açıklık
- b) Dinlememe

4. Örgütsel Engeller

- a) Hiyerarşi
- b) Örgütün büyüklüğü
- c) Uzmanlaşma

Sınıfta İletişim Engelleri

Öğretmen ve öğrenciden kaynaklanan engeller

- ✓ «İletişimin amacını açıklayamama ya da algılayamama,
- ✓ Bedensel engeller (işitme, görme, algı vb.).
- ✓ Psikolojik engeller (korku, kaygı, güvensizlik vb.).
- ✓ Kültürel farklılıklar,
- ✓ Karşılıklı saygı ve sevginin olmaması,
- ✓ Rol ve statü farklılıkları vb.»

Kaynak olarak öğretmenden kaynaklanan engeller

- ✓ «Öğrencilerin bireysel farklılıklarını iyi tanımaması,
- ✓ Öğretmen yeterlilikleri konusundaki yetersizlik,
- ✓ Derse hazırlıksız girme,
- ✓ Destekleyici sınıf yönetimi yaklaşımı kullanmama,
- ✓ Dersi tek düze biçimde sunma,
- ✓ iletişimde anlaşılır sözcükler kullanmama vb.»

Alıcı olarak öğrenciden kaynaklanan engeller

- ✓ «Eğitimin ve konunun amacının farkında olmama,
- ✓ Sınıf içi etkinliklere katılmama,
- ✓ Konuyla ilgili anlatılanları faydasız görme vb.»

Sınıf ortamından kaynaklanan engeller

- ✓ «Sınıf ve sınıf dışı ortamdan kaynaklanan gürültü
- ✓ Sınıfın fiziki düzenlemesinin uygun olmaması,
- ✓ Sınıfların çok kalabalık olması,
- ✓ Sınıfın ısı ve havasının uygun olmaması,
- ✓ Fiziki araç ve gereçlerin yetersizliği vb.»

Grup Etkileşimi

- ❖ Grup, **etkileşim** halinde olan birden fazla insandır (Kağıtçıbaşı, 1988; Lindgren, 1973)
- ❖ Etkili bir grubun özellikleri:
 - ✓ «Grubun ihtiyaçlarına uygun hedefler oluşturulur.
 - ✓ Üyeler arasında bağlılık duygusu egemendir.
 - ✓ Üyeler arasında işbirliği esastır.
 - ✓ Üyeler arası güçlü bir iletişim vardır.
 - ✓ Üyeler, grup içi süreçlere etkin biçimde katılır.
 - ✓ Üyeler, grup içi rol ve sorumluluklarının bilincindedir.
 - ✓ Grup içinde gücün dağılımına ilişkin bir uzlaşma vardır.
 - ✓ Grup içinde farklılıklar hoşgörüyle karşılanır ve uzlaşma sağlanır»

Memişoğlu, 2022)

Sınıfta Grup Etkileşimi

- ❖ Sınıfta öğretmenle öğrenci, öğrenciyle öğrenci, öğrenciyle öğretmen sürekli bir etkileşim süreci içindedir.
- ❖ **Sınıf içi etkileşim**; *öğretmen ve öğrenci ilişkilerini, sınıf içi iletişimi, sınıfın yönetimini, öğretim strateji yöntem ve teknikleriyle araçların kullanılmasını, öğretmen ve öğrencilerin çok boyutlu özelliklerini ve davranışlarını* içermektedir.
- ❖ Sınıfın ve okulun bireyleri arasında kurulan ilişki, o sınıfın veya okulun "**sosyal iklimini**" veya "**öğrenme iklimini**" meydana getirir. Öğrenciler arasında arkadaşlığın geliştirilmesi, işbirliğinin ve yardımlaşmanın sağlanması, öğrencilere eğitimin amaçlarının benimsenmesi, iyi bir öğrenme iklimiyle oluşur.

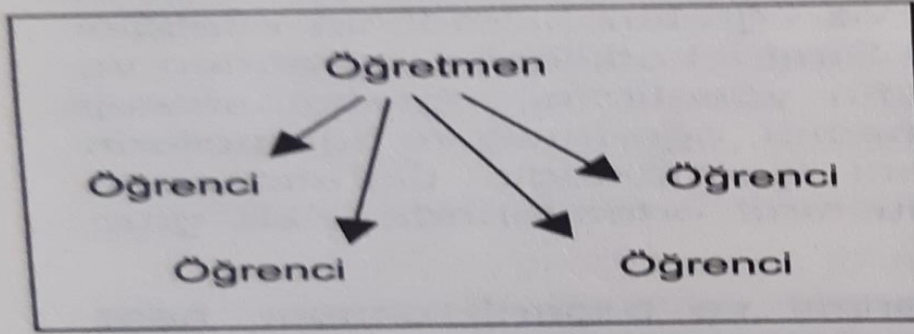
Memişoğlu, 2022)

Öğretmen-Öğrenci Etkileşimi

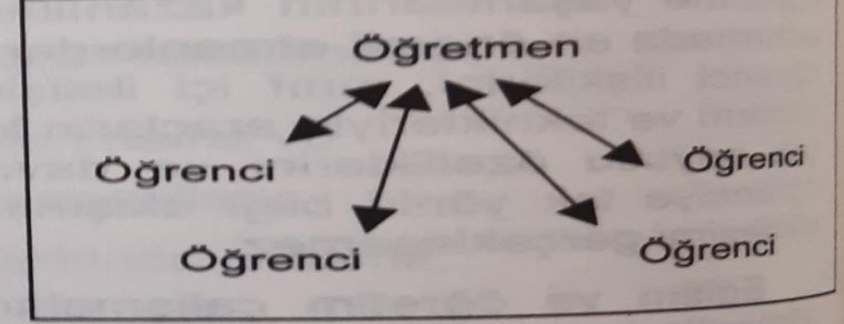
- ❖ Sınıf içi etkileşim sürecinde, öğretmen-öğrenci ilişkileri incelendiğinde her sınıfın öğrenmeyi olumlu veya olumsuz yönde etkileyen bir iklimi vardır.
- ❖ Sınıf atmosferi, *öğretmenin izlediği öğretim yaklaşımı, yöntemi ve tekniği, kullandığı araç-gereç ve iletişimle* sağlanır. Olumlu sınıf atmosferinin öğrenci üzerindeki etkileri şöyle sıralanabilir:
 - ✓ Öğrencilerin derse devamı ve başarıları artar.
 - ✓ Öğrencilerin derse katılımı artar,
 - ✓ Öğrenciler dersten hoşlanır ve zevk alır,
 - ✓ Öğrenciler öğretmene karşı olumlu tutum geliştirir,
 - ✓ Öğrenciler sınıf arkadaşlarıyla rahat iletişim kurabilirler .

Memişoğlu, 2022)

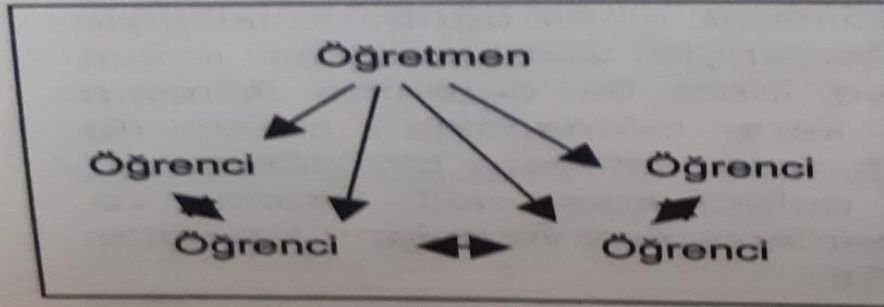
❖ Sınıf içinde iletişimi başarıyla gerçekleştirmek, öğretmen-öğrenci etkileşiminin yönüne bağlıdır.

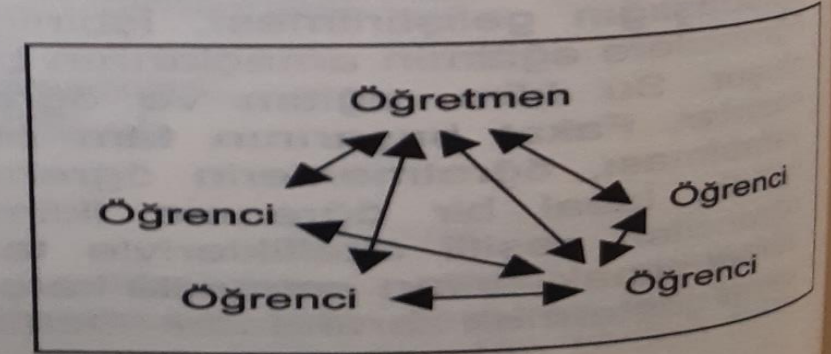
1. En az etkili: Sınıfta öğretmen-öğrenci arasında tek yönlü iletişim

2. Çok etkili: Sınıfta çift yönlü iletişim

3. Aynı biçimde çok etkili: Öğretmen çift yönlü iletişimi korur ve öğrenciler arasında iletişime izin verir.

4. En çok etkili: Öğretmen, bütün üyeleri çift yönlü iletişime teşvik eder.

Sınıf İçinde Öğretmen-Öğrenci Etkileşimi (Demirel, 1999, 176-178: akt. Memişoğlu, 2022)

Öğrenci-Öğrenci Etkileşimi

- ❖ Öğrenciler arasındaki sözlü iletişim, kendilerini daha iyi ifade edebilmelerinde, düşüncelerini açıklığa kavuşturmalarında, öğrencilere önemli katkılar sağlar.
- ❖ Öğrencinin, diğer öğrencilerle ve öğretmenle etkileşimi, onun sosyal, duygusal ve bilişsel yönünü geliştirir.
- ❖ Öğrenci-öğrenci etkileşiminin daha etkin olabilmesi için öğretmenin dikkat etmesi gereken bazı hususlar:
 - ✓ «Öğrencinin kişiliğine saygı duymalı,
 - ✓ Öğrencileri etkileşime katılmaya yüreklendirmeli,
 - ✓ Kendini öğrencilerin yerine koymalı,
 - ✓ Öğrencilerin güçlü yönlerini öne çıkarmalı,
 - ✓ Öğrencilere uygun ödül vermeli,
 - ✓ Öğrencilerin kendilerini gerçekleştirmelerine imkân vermeli,
 - ✓ Öğrencilere ilişkin yüksek beklentilere sahip olmalıdır»

Memişoğlu, 2022)

Kaynak: Memişoğlu, S. P. (2022). Sınıfta İletişim Süreci. Mehmet şişman & Selahattin Turan (Eds). *Sınıf Yönetimi*, Pegem Akademi, Ankara, 135-148.